

List Saveza lovačkih društava Tuzlanskog kantona

Lovac

Broj 52

Tuzla, decembar/prosinac 2011.

Cijena 1,00 KM

Sretna Nova 2012. godina

Lovac

List Saveza lovačkih društava
Tuzlanskog kantona

Izlazi tromjesečno

Izdavač:
Predsjedništvo Saveza lovačkih društava
Tuzlanskog kantona

Za izdavača:
Faruk Huskanović,
predsjednik Predsjedništva SLD TK

Redakcija lista "Lovac":
Faruk Huskanović,
Mensur Alić (Tuzla),
Šerif Bečić (Banovići),
Samir Brkić (Živinice),
Ramo Memić (Sapna),
Irfan Muftić (Gračanica),
Edin Zaimović (Rahić - Brčko)
Samed Mehmedović (Srebrenik)
Esad Hanić (Gradačac),
Dževad Mehić (Teočak),
Hariz Salihović (Kladanj),
Džemal Jukan (Gračanica=,
Mensudin Tokanović (Lukavac),
Sulejman Hadžić (Doboj-Istok),
Rasim Omerović (Kalesija) i
Faruk Mehanović (Čelić).

Glavni i odgovorni urednik:
Faruk Huskanović, dipl. pravnik

Urednik i lektor:
Prof. Mirzet Ibrišimović

Stručni saradnik:
Jasmin Bećirović, profesor

Fotoliti:
B Concept Sarajevo

Priprema i štampa:
"Mikroštampa" Tuzla

Za štampariju:
Šaban Cipurković

Adresa redakcije "Lovac"
Tuzla, Džindić mahala 13.
Tel./fax: 035/277-525
Web site: www.lovac.tk.com
E-mail: info@lovactk.com

Račun kod Tuzlanske banke d.d. Tuzla
132-100-03092192-27

Na osnovu mišljenja Ministarstva
za obrazovanje, nauku, kulturu, sport
i informisanje Vlade TK broj
10/1-452-25-2/98 od 28. 08. 1998. god.,
list "Lovac" oslobođen je dijela
poreza na promet

AKTIVNOSTI

Radni sastanak kod resornog ministra Tuzlanskog kantona

Krajem septembra ove godine, Imšir Škahić, ministar Ministarstva za poljoprivredu, vodoprivredu i šumarstvo TK, primio je u radnu posjetu predstavnike lovačkih udruženja koja djeluju na području općine Lukavac. Sastankom je rukovodio resorni ministar a prisustvovali su: Faruk Huskanović - predsjednik SLD TK, Mensudin Tokanović – predsjednik LD „Svatovac“ Lukavac, Izet Gegić – predsjednik LD „Podozren“, kao i članovi Komisije za pripremu prijedloga za odrađivanje granica lovišta na području TK - Senad Selimbašić i Rasim Omerović. Tema sastanka je bila aktuelna problematika u vezi s predstojećom lovnom sezonom, kao i upoznavanje s aktivnostima Komisije za pripremu prijedloga za odrađivanje granica lovišta na području TK. Nakon konstruktivnih diskusija opći je stav da će resorno Ministarstvo predložiti granice lovišta u skladu s postojećim katastrom lovišta te da će lovišta dobiti lovačka društva koja budu ispunjavala uslove prilikom konkursa za dodjelu koncesija i uputiti prijedloge Skupštini TK. Sve ostale aktivnosti u vezi s unutrašnjom organizacijom lovačkih društava, a posebno problemi na području lovišta kojim gazduje LD „Svatovac“ Lukavac, treba da se hitno riješe na nivou LD „Svatovac“, uz aktivno posredovanje Saveza LD TK.

Jasmin Bećirović
Sekretar SLD TK

Borba protiv bjesnila

Sredinom septembra ove godine u Sarajevu, u prostorijama Zavoda za veterinarstvo, održan je Okrugli sto na temu **Kampanja oralne vakcincije lisica i provođenje postvakcinationog nadzora**, kojeg je organizovao Lan Robertson, vođa projektnog tima, a aktivan učesnik je bio i Fark Huskanović, predsjednik SLD TK. Gospodin Robertson je naglasio značaj borbe protiv bjesnila na području Evrope, te da su zainteresovani da takve aktivnosti na sprječavanju pojave bjesnila sprovedu i na našem području. Nakon uvodnog dijela i predstavljanja načina rada u vezi s oralnom vakcinacijom lisica na području lovišta kojim gazduju lovačka društva u FBiH, prešlo se na operacionalizaciju rada, te je zaključeno da

se sa implementacijom započne 8. i 9. oktobra 2011. godine, tako što će specijalno opremljene grupe izvršiti distribuciju vakcina na bazi prikupljenih podataka. Prikupljanje uzoraka je izvršeno nakon četiri sedmice, a lovci koji su odstrijelili lisice novčano su stimulirani. Ovaj projekt će trajati 12 mjeseci.

Jasmin Bećirović
Sekretar SLD TK

AKTIVNOSTI

Odluke o priznanjima i odlikovanjima

U skladu s Pravilnikom o dodjeli priznanja i odlikovanja SLD TK, u svrhu zasluga i u cilju stimuliranja razvoja i afirmacije lovstva i drugih aktivnosti koje su od općeg interesa za lovstvo, na prijedlog članica Saveza i Komisije za priznanja i odlikovanja, Predsjedništvo SLD TK, na svojoj 73. sjednici, donijelo je odluke da se u okviru lovačkih društava dodijele priznanja i odlikovanja:

LD „MAJEVICA“ SREBRENİK

Bronzana značka: Mešić Ahmo, Nikolić Toma, Mrkaljević Suad, Vejzović Čido, Martinović Ivo, Siočić Džemil, Fejzić Sadil, Smajlović Sead, Dorić Hasib, Likić Šahbaz, Karić Nazif, Begović Mirsad, Mujkić Šemso, Osmanović Samed, Marojević Ivo, Omerović Muharem, Mujčinović Zurahid, Imširović Ekrem, Šabić Munib, Mujezinović Asim, Joldić Muhamed, Mulahasanović Rasim, Osmanović Vehid i Ibrišimović Agan.

Srebrna značka: Ahmetović Hazim, Muminović Muhamed, Grbić Šimo, Ahmetović Sead, Mujkanović Muharem, Hodžić Mevludin, Husarić Abdulah, Karić Jusuf, Tadić Grga, Fazlić Nedžad, Paradžiković Marijan, Buljubašić Hamdija, Kešetović Mehmedalija, Muratović Ramiz, Buljubašić Mehmedalija, Husičić Enver, Ramić Mirsad, Nišić Enes, Fejzić Rajif, Mujedinović Nešet, Mašić Osmo, Skopljak Mustafa i Smajlović Huso.

Zlatna značka: Mahmutović Zaim, Mrkaljević Džemil, Hasanović Alija, Alić Meho, Ibrišimović Sulejman, Ibrišimović

Fikret, Mehmedović Samed, Dedić Sulejman, Smajlović Čazo, Topalović Mato, Imširović Osman, Mehmedović Enver, Abdulahović Muhamed, Mujedinović Muris, Bešić Zaim, Džinić Atif, Džanić Osman i Skopljak Muhamed.

Počasni član: Zahirović Hazem, Smajlović Đulaga, Bečić Mahmut, Avdić Edhem, Bajraktarević Nešed, Hamidović Muharem, Musić Muhamed, Okić Hamdija, Joldić Galib i Sarajlić Hasan (posthumno).

Lovačka plaketa: Ahmetović Izudin, Alić Nizama, „Jafe Jase 4“ Špionica, Nukić Sejfidin, Selimbašić Senad, Šehrić Midhat, Joldić Nezir i Smajlović Sulejman (posthumno).

LD „FAZANKA“ DOBOJ ISTOK

Bronzana značka: Mehmedović Mustafa, Subašić Fehim i Hadžić Abdulah.

Zlatna značka: Mujić Omer, Kadrić Armin i Hadžić Sulejman.
Lovačka plaketa: Mujkić Nermin, Avdić Nijaz i Karić Senad.

LD „SOKOLINA“ KLADANJ

Počasni član: Imamović Ismet i Vejzović Himzo.

Jasmin Bećirović
Sekretar SLD TK

90 godina

postojanja LD „Kiseljak“ Tešanj

Početkom oktobra ove godine, Faruk Huskanović, predsjednik SLD TK, boravio je u LD „Kiseljak“ u Tešnju u povodu obilježavanja 90 godina rada i postojanja LD „Kiseljak“ Tešanj. Ovaj jubilej je bio prilika da se svečano otvori i lovački dom u centru grada, za kojeg smatraju da je jedan od boljih u Federaciji BiH, čija je izgradnja koštala 210,000,00 KM. Svečanosti su prisustvovali su i predstavnici općine Tešanj, SLO u BiH, Salem Alihodžić i Kenan Voloder.

Jasmin Bećirović
Sekretar SLD TK

Lovačko društvo „Teočak“

Mladi lovci uspješni na srndaća

Krajem jula ove godine, mladi lovac Esad Mujčinović (na fotografiji) odstrijelio je svog prvog srndaća. Eso je ulovio šesterca, a uspješan je bio na jutarnjoj čeki u rejonu lovišta Obršine. Ovaj vješti mladi lovac član je LS „Sniježnica“, čiji je predsjednik Esin otac Ahmet. Inače, porodica Mujčinović je tradicionalno lovačka. Esin djed Džemil je poznati lovac na lisice, a i amidža Muhidin je počasni član. I to nije sve jer još jedan mladi lovac Mujčinović, u septembru, odstrijelio srndaća: Aldin Mujčinović. Njihov ulov je bio povod da Sekcija „Sniježnica“ upriliči veselo druženje na jezeru Sniježnica.

Enes Mujčinović
Sekretar LD „Teočak“

Lovačko društvo „Tuzla“

Lovci Revira IV na zeca, fazana i lisicu

Iskusni lovac Milorad Gajić, lovovođa Revira IV-LD „Tuzla“, sredinom novembra ove godine, organizivao je lov na zeca, fazana i lisicu, ugostivši kolege lovce u svojoj vikendici, odnosno na terenu Crno blato-Cerovi-Bašče. Poslije rane jutarnje vruće kafe ili čaja, lov je započeo već u šest sati. Lov i nije bio posebno uspješan jer vrijeme nije bilo naklonjeno lovcima, a ni kerovi se nešto nisu radovali oštrom mrazu. Kako je ovaj izlazak u lovište bio prevashodno u funkciji druženja, lov je okončan nakon pet-šest sati povratkom u Miloradovu vikendicu. Milorad je odavno i svima poznat kao druželjubiv, uzoran lovovođa, savjestan u ispunjavanju obaveza zaštite, uzgoja i prehrane divljači, među prvima u zadacima izgradnje i obnove lovno-uzgojnih objekata, ali se ovaj puta posebno iskazao i kao izvrstan domaćin. Svoje lovce je ugostio i obradovao toplim ognjištem i lovačkim grahom, vrućom rakijom i svime ostalim što priliči lovačkom sijelu nakon lova.

Jasko Musić

Lovačko društvo „Tuzla“

Realizirana inicijativa mladog lovca Emira

Emir Džafić, najmlađi lovac u najmnogoljudnijoj sekciji LD „Tuzla“-LS „Donja Obodnica“, započeo je realiziranje vlastite ide-

je izgradnje nekih lovno-tehničkih objekata, a pridružili su mu se rođaci Amir Saletović (iskusni lovac), Mirnes Jahić, (lovac priprvanik) i prijatelji Selmir Husenović (lovac pripravnik) i Semir Korkutović. Nakon mjesec dana rada, ova vrijedna petorka, na Majevidi – lokalitetu Stublić, izgradila je dvije savremene visoke zatvorene čeke od po sedam metara (jedna je na fotografiji) i dvije čeke-sjedaljke na drvetu od po pet metara. Pored toga, ova grupa je lovaca je na istom terenu izgradila i tri srneća hranilišta i više od 15 solila. Posebno se istakao dvadesetogodišnji Emir Džafić (na fotografiji) koji je osim inicijative u ovaj projekt uložio i više od 90 % vlastitih novčanih sredstava. Emirov entuzijizam je rezultat njegove privrženosti prirodi običajima lovovanja. Kao strastveni lovac, Emir je vlasnik pet lovačkih pasa. Svoju ljubav prema životinjama najviše pokazuje u akcijama zaštite i prihrane divljači tokom zimskog perioda. Iako je najmlađi po lovačkom stažu, Emir može biti uzor i starijim kolegama koji itekako cijene njegovu čvrstu, smirenu i veselu narav.

Jasim Hrustić
Predsjednik LS „Donja Obodnica“

Lovačko društvo „Jelen“ Gradačac

U uzgajalištu jelena lopatara u Rakovici

Učestvujući u televizijskoj emisiji TV Bingo, 90 članova LD „Jelen“ Gradačac je osvojilo 7.000 KM koje su namjenski investirali za razvoj lovstva. Prije učešća u ovoj emisiji, gradačacki lovci su posjetili čuvenu i uspješnu farmu, odnosno uzgajalište jelena lopatara u Rakovici na domak Sarajeva. Ova sve popularnija lovna divljač je izazvala interesovanje lovaca zbog čega je inženjer šumarstva Senad Selimbašić, kao gost Lovačkog društva „Jelen“, održao predavanje prije samog obilaska farme, iznijevši vlastita iskustva iz uzgoja jelena lopatara, istakavši da dosadašnji pozitivni rezultati u radu preporučuju ovu divljač kao isplativo uzgojnu i sa stanovišta atraktivnosti lova i kvalitete mesa, uz pretpostavku da lovačka društva mogu obezbijediti zatvoreni prostor i potrebne stručne kadrove, a sve uz naglasak da se, uz stečene uslove, uzgajanje može započeti i sa manjim brojem jelena.

Fabruđin Gromić

Lovačko društvo „Jelen“ Gradačac

Uzvrraćeno gostoprimstvo lovcima iz Prače

Prigodom otvaranja lovne sezone na zeca, fazansku i ostalu sitnu divljač, članovi LS „Jasenica“-LD „Jelen“ Gradačac uzvratili su gostoprimstvo i bili uzorni domaćini kolegama lovcima iz LD „Rasoha“ Prača. Gosti su primljeni u lovačkom domu kojeg su vlastitim sredstvima izgradili lovci veoma aktivne LS „Jasenica“. Pored članova ove Sekcije, na čelu sa Hajrom Hodžićem, predsjednikom Mehom Pezerovićem, lovcima, dočeku gostiju su prisustvovali i Fadil Imširović, načelnik Općine Gradačac i Esed Hanić, predsjednik LD „Jelen“ Gradačac. Ibro, Nedžad, Husein i svi ostali gosti iz Prače bili impresionirani uređenošću lovišta i brojnošću divljači u lovnim revirima LD „Jelen“, a prije svega zadovoljni druženjem kakvo samo lovci mogu upriličiti. Upravo je takva atmosfera opuštenog i iskrenog druženja obezbjedila uspostavljanje osim lovne i privredne saradnje ovih dvaju općina.

Fabruđin Gromić

Lovačko društvo „Zelemboj“ Banovići

Mirza opet odstrijelo srndaća

Posljednjeg dana lova na srndaća u lovište Zlača je ušlo 15 lovaca, a svaki od njih je priželjkivao da će on biti taj koji će odstrijeliti jednog srndaća koliko je i bilo dopušteno u skladu s planom izlova LD „Zelemboj“ Banovići. Nije prošao niti pun sat a kroz tihi jutarnji sumrak se začuo gromovit pucanj. Opet je Mirza, ovaj puta na proplanku Hambrišta, bio srećni i vješti strijelac. Ugovoreni pucnji i vesela vika sa kose je označila kraj lova i okupila grupu lovaca koji su druženje nastavili uz srneći paprikaš pokraj rijeke Zlače.

Mujo Mebikić
Sekretar LD „Zelemboj“ Banovići

Jedan lovac jedna marka

Akcija LD „Zelemboj“ na izgradnji velelijepog lovačkog doma

Tokom posljednjeg odbrambenog rata, na području Željova, pored puta Banovići – Zavidovići, u vatri je nestao lovački dom kojeg su izgradili članovi LD „Zelemboj“ Banovići. Društvo je osnovano 1954. godine i danas ima 210 članova. Odlukom Općinskog vijeća Banovići, Društvu je za izgradnju lovačkog doma dodijeljena nova lokacija na jugozapadnoj strani Konjuha, u podnožju planine Zelemboj. Taj lokalitet je poznat kao Marino brdo, nalazi se na nadmorskoj visini od 593 m, pored glavne saobraćajnice Banovići – Zavidovići. Za izgradnju doma sa niz pratećih objekata i sadržaja urađena je kompletna dokumentacija s cijelom infrastrukturom (dodijeljeno zemljište), dobijena je urabanistička i građevinska dozvola, projektovan je i urađen put, priključena je električna energija i vodovodna mreža ...tako da je sada objekt u fazi građenja i unutrašnjeg uređenja u pogledu završnih zanatskih radova malterisanja, postavljanja keramike, stolarije, šanka, kamina za zagrijavanje prostorija parnim grijanjem. Svi dosadašnji radovi su djelo vrijednih ruku neimara lovca LD „Zelemboj“, a tokom posljednjih akcija usvojena je ideja da se pokuša ubrzati izgradnja ovog velelijepog lovačkog doma na način da se u ovu akciju uključe sve članice SLD TK. Akcija je nazvana Jedan lovac jedna marka i zasnovana je na apelu da svaki lovac Sveza uplati jednu marku na račun LD „Zelemboj“, broj: 132.130-0309-530-970, kod NLB „Tuzlanska banka“ d.d. Tuzla-Filijala Banovići. Prihvativši ovu ideju, Predsjedništvo LD „Zelemboj“ je odlučilo da se apel za pomoć pošalje svim članicama Saveza, lovačkim društvima F BiH i Distrikta Brčko. Svi se u Društvu nadaju da će apel naići na pozitivne reakcije jer odazivanje

ovoj akciji znači veoma skor završetak radova na izgradnji lovačkog doma kao izuzetnog turističko-privrednog objekta koji će biti na raspolaganju svim lovcima. Osim što će lovački dom imati restoran salu, kuhinju, separe, nus prostorije i ostavu u prizemlju, a na spratu tri sobe sa zajedničkim kupatilom i salu za sastanke i drugo, planirano je uređenje sadržaja oko doma s izgradnjom više bungalova za smještaj lovaca i gostiju, sportskih terena, strelišta, terena za smotre lovačkih pasa, gatera za smještaj više vrsta lovne divljači, kao i izgradnja drugih lovno-uzgojnih objekata. Lovaćki dom se nalazi na tako živopisnoj planinskoj visoravni da se sa njega pruža prekrasan pogled na okolne kose Zelemboja i Konjuha.

Šerif Bečić
Predsjednik LD „Zelemboj“ Banovići

Lovačko društvo „Zelemboj“ Banovići Završava se osmatračnica na Zelemboju

Članovi LD „Zelemboj“ Banovići grade još jednu izuzetno lijepu i veliku visoku čeku osmatračnicu u svrhu čuvanja lovišta od požara i krivolovaca, preventivne zaštite šuma, kontrole i uzgoja divljači i svega drugog što podrazumijeva univerzalno i efikasno osmatranje s ovakvog lovno-tehničkog objekta. Uz pomoć Kantonalne uprave za šumarstvo, manjim donacijama, a najvećim dijelom iz vlastitih sredstava, Društvo privodi kraju izgradnju ove osmatračnice ljepotice na Zelemboju, na koti od 1060 m nadmorske visine. Uz veliki napor, prkoseći teškom terenu, izgrađen je objekt na dvije etaže koji može primiti na jedan sprat preko 20 lovaca-osmatrača, šumara i drugih stručnih lica koji su u slizbi zaštite šuma i lovišta i uzgoja divljači.

Mujo Mehikić
Sekretar LD „Zelemboj“ Banovići

Lovačko društvo „Zelemboj“ Banovići Miršina ljubimica Lasa

Mirso Aličković, stari ljubimac lovačkih pasa i njihov vrsni odgajivač, posljednjih mjeseci se ne odvajao od svoje ljubimice Lase, jednogodišnje trobojke koja je za kratko vrijeme savladala skoro sve lovne vještine u praktičnom radu, čitanju tragova, slušanju i razumijevanju komandi svoga gazde, obilascima i kontrolama terena te u svakom pogledu svojom kvalitetom i disciplinom pokazala rijedak dar za kerušu te dobi. Mirso ju je nabavio kada je bila štene od šest mjeseci, a danas se o njoj brine kao o još jednom članu porodice. Takva strast nije ništa neobična ako se zna da se porodica Aličković kroz nekoliko generacija (pradjed, djed, otac) bave lovom i uzgojem vrsnih lovačkih pasa. Dakle, Mirso i njegova dva sina predano nastavljaju tradiciju, ne zaostajući ni ljubavlju ni sposobnošću iza starog i čuvenog lovca Adema Aličkovića.

Mujo Mehikić
Sekretar LD „Zelemboj“ Banovići

Ispit urođenih osobina na

divlju svinju

Početkom oktobra ove godine, u gateru Tetima, Bosanski kinološki savez, LD „Tuzla“ i KK „Gonič“ Tuzla, organizovali su ispit urođenih osobina (IUO) na divlju svinju, lovačkih pasa goniča i jamara. Učestvovalo je 35 pasa, a najbrojniji su bili posavski goniči. Ispit je održan po sunčanom vremenu uz izvrsnu organizaciju Mirka Lamešića, predsjednika KK „Gonič“, dobar rad zapisničara Dragana Marića, vođe gatera Bože Jurkića, hvatača pasa Antu Marića i Zorana Kneževića, a prije svega objektivno suđenje Slobodana Ličanina (rad i eksterijer) i Antare Nikića (eksterijer). S najviše osvojenih poena pobjednik je bio njemački lovni terijer Caci, vlasnika Admira Suljića, člana LD „Tuzla“ i vlasnika Odgajivačnice NLT u Simin Hanu.

Slobodan Ličanin

Pomagala u školovanju pasa

Za školovanje pasa potrebna su neka pomagala. Prvo pomagalo je ovratnik. Štenetu nećemo staviti ovratnik od debele kože, jer bi mu on bio teret, a bilo bi ga i ružno vidjeti. Stavimo mu uzan ovratnik od tanke kože, ali tako dugačak da ga možemo prema rastu psa s pomoću rupica produžavati. Da mu njegov završetak ne strči, pričvrstimo suvišni dio uz prilježeći dio ovratnika. Pas raste dosta brzo. Na taj smo način uštedjeli kupovanje novih ovratnika. Kada je pas odrastao, dobiva čvrst trajan ovratnik. On ne sme biti preširok, odnosno labav, jer takav psu ispadne preko glave kada je sagne. Ne smije biti ni preuzak, jer bi psa davio. Ovratnik može biti tako udešen da se steže ako pas vuče. Na taj se način pas može odučiti od vučenja. Ima ovratnika i sa šiljcima okrenutim prema unutra. Svako vučenje na takvu ovratniku zadaje psu bol.

Koral je sličan takvu ovratniku, ali je sastavljen od metalnih članaka koji se mogu okrenuti prema unutra a i prema van. Udešeni su tako da se stežu ako pas ili čovjek povuče, što psuprouzrokuje bol.

Postoje dvije vrste povodnika: kratki, kojim vodimo psa ili ga njime vježbamo, i dugački, na kojem ga učimo mirnoći na zeca i drugu divljač i kojim nas dovede po krvavu tragu do jelena ili divljih svinja. Osim remena (povodnika) upotrebljavamo i dugačku uzicu, koju provedemo ispod pasjeg ovratnika i držimo oba kraja u ruci. Tom uzicom možemo psa zadržati i prisiliti da legne, a ako ga hoćemo pustiti da, npr. donosi uz zapovijed »aport«, ispustimo jedan kraj uzice. Pas može otići jer mu se uzica ispod ovratnika izvlači, a mi je namatamo u klupko. To možemo jer nam je ostao jedan kraj u ruci. Uzica neka bude tanka ali čvrsta. Prednost te uzice je u tome što ne trebamo psa otkopčavati kada hoćemo da nam učini neku radnju. Laganim otkopčavanjem smanjujemo psu zanimanje za izvršenje zapovijedi.

Važno pomagalo nam je zviždalka. Ona može biti obična glatka ili na bubnjić. Njom možemo davati tiše zapovijedi ako se pas nalazi blizu nas, a i vrlo glasne ako je udaljen.

Postoje i ultrazvučne zviždalkice. Njima možemo davati psu zapovijedi koje su za ljudsko uho gotovo nečujne, a za pasje obratno. Vrlo su dobre, ali im se lako izgubi donji dio.

Zviždalku bismo morali imati pri ruci za vrijeme vježbe, a i za vrijeme lova. Najbolje je da je imamo pričvršćenu na uzici kroz zapučak, a ona nam je u gornjem vanjskom džepu ispod zapučka. Tako spremljenu možemo odmah dohvatiti i u pravi čas zazviždati. Ako je pas našao divljač, na njoj stoji, digne je i mi mu jednokratnim zviždukom možemo zapovijedati da legne, a ako tražimo po džepovima gdje nam je zviždalka, pas je već daleko za zecom. U tom slučaju svako jezakasnjelo zviždanje uzaludno, čak i štetno. Pas ga, naime, ne sluša, pa stekne naviku da ni inače ne sluša.

Na jednokratni zvižduk »pif« pas ima da legne. Na dvokratni »pif, pif« mora smjesta doći.

Za učenje u donošenju upotrebljavamo razne predmete za to prikladne. Na početku moraju biti lagani, a kasnije sve teži. Da pas nauči predmete koje nosi primati po sredini, dobro je napraviti drvo koje je u sredini tanje i prikladno za dohvat, a obje strane izbočene i jednako teške. Takav predmet možemo dati napraviti kod bravara. Da nam ne služi samo kao ovako lagan, kakav mora biti u početku, treba postojati mogućnost da mu obje strane postupno otežavamo. Osim tog drveta dobro je imati razne predmete omotane u kožu zeca, mačke, kunića ili lisice. Njima priučavamo psa donošenju lovine.

Za pravilno donošenje divljači potrebna nam je vrećica omotana u kožu divljači. Tu iz početka punimo piljevinom, a kasnije vadimo postupno piljevinu a stavljamo pijesak. Vrećica neka ima oblik zeca, odnosno divljači, čijom je kožom omotana. Udesimo je tako da možemo piljevinu vaditi, a pijesak stavljati a da je svaki put ne odmotavamo. Svršetak vrećice nalazi se kod zečje stražnjice. Tu je mali otvor, a takođe i otvor vrećice, na kojoj imamo uzicu kojom otvor zavezujemo da sadržaj ne ispadne. Uzica je napravljena tako da se otvor vrećice lako veže i odvezuje. Za vježbe poslušnosti odlično nam je pomagalo pračka. To je obična pračka kakvom se igraju dječaci. Što smo sigurniji u gađanju njome, to je bolje. Ona je zbog toga najdjelotvornija upravo u momentu kada se pas sprema napraviti prekršaj. Sva navedena pomagala možemo ili sami napraviti ili ih dati napraviti uz minimalan trošak. Bez pomagala ne možemo raditi, jer bez alata nema zanata.

Vodenje na povodniku, sjedanje i ležanje

Štene koje ima mogućnost da veći dio svog razvitka boravi u prostranom zatvorenom dvorištu ima veliku prednost pred onim štenetom koje živi i razvija se u skučenom gradskom stanu. I jedno i drugo štene moramo priučiti na vođenje na remenu. U prvom slučaju nije hitno, dok je za drugog psa to potrebno već u najranijoj mladosti, i to zbog toga što ga moramo izvesti u šetnju. Ako ga izvedemo nevezanog na prometnu gradsku ulicu, stradat će nam u najkraćem vremenu. Postupak izvedemo ovako:

Dozovemo psa i stavimo mu ovratnik. Pri tom pazimo da ga ne guši, ali da mu nije ni preprostran. Kad je zakopčan, između vrata i unutrašnje strane remena moraju stati 2 prsta. Psiću je to neprijatan događaj, trese glavom, želi se ovratnika otresti stražnjim šapicama. Ako ovratnik nije pretežak i glomazan, brzo će se na njega priučiti. Od toga dana trajno će ga nositi i skidati u rijetkim prilikama.

Sasvim je drugačije kada ga prvi put privežemo na remen, tj. povodnik, i hoćemo voditi. Tu on pruža žestok otpor. Skače naokolo, vuče, baca se na leđa i valja. Sve će učiniti da se oslobodi tog mrskog predmeta koji ograničava njegovu slobodu. Velika je greška silom se usprotiviti tom njegovu otporu, pa ga vući nemilosrdno i bez obzira na otpor. Možemo ga skršiti i prisiliti da nas slijedi, konačno, mi smo jači od njega, ali kad vidimo kako nas gleda i kako je pokunjen i slomljen, osjetit ćemo da je doživio teško razočaranje i da smo u njegovim očima, umjesto ljubljene osobe, postali mučiteljem. Taj postupak ne valja. Da postignemo neki rezultat, a izbjegnemo negativne prapratne momente, bodrimo psića, umirujemo, milujemo, iz početka popuštamo njegovu vučenju, a ako hoćemo da nas slijedi, pokažemo mu dobar zalogaj i kada dođe k nama i prestane se otimati, pohvalimo ga i damo mu zalogaj.

Prvo vođenje na povodniku je kratkotrajno. Sljedećih ga dana produžujemo dok se psić potpuno ne navikne. Jasno je da on neće još hodati onako kako to mora odrastao pas, ali tom vježbom smo omogućili štenetu da izađe na ulicu i u potrebnu šetnju. Vežanje i vođenje na povodniku navika je koju u cijelom pasjem životu najviše upotrebljavamo. Gotovo svakom početku nove vježbe prethodi vežanje na povodnik, a takođe i na smotrama, utakmicama, u vožnji, pas mora biti na povodniku. Tim vezom uvjerali smo psa da je nama podređen, da ne može kamo on hoće, nego kamo mi hoćemo. Ne može potrčati za mačkom, ne može do drugog psa kojeg vidi ili susreće, mora bezuvjetno sa nama. Prije svake eventualne kazne privežemo psa na povodnik. To činimo od njegove rane mladosti.

U početnoj fazi vježbanja psa vođenju na povodniku dopuštamo mu da vuče naprijed, na strane i da zaostaje. Glavno je da ga vodimo i da se na vez privikava.

Nažalost, mnogi vlasnici pasa pri tome i ostanu, pa u većini slučajeva vidimo na ulici kako ne vodi čovjek psa, nego pas čovjeka.

Dok je živio u čoporima, kao što još danas žive vuci, pas koji je bio prvi na vodećem mjestu pri kretanju, smatran je za vođu kojem su svi ostali bili podređeni. Pustimo li našeg psa da on nas vodi, dobivat će on osjećaj rukovodećeg, postat će svojeglav i neposlušan. Stavimo li ga u položaj koji nama omogućava poziciju »vođe«, dobit će pravilan osjećaj da je on podređen nama. Zbog toga je veoma važno da psa priučimo na pravilno hodanje na povodniku. To postizemo ovako:

Psa privežemo na povodnik, a taj primimo u lijevu ruku. U desnu uzmemo tanku, čvrstu, srednje dugačku šibu. Sa psom pođemo uz ogradu ili red kuća tako da nam je ograda s lijeve strane. Psu zapovijedimo zapovijed koju smo odabrali, recimo »natrag«. Ako pas povuče napred, trznemo povodnikom i udarimo ga blago po gubici šibom. Udarac ne smije biti odozgo, da mu ne povredimo oko, nego s donje strane. Ako pas zaostaje, povučemo ga naprijed. Nalijevo ne može vući zbog ograde ili kuća kraj kojih idemo. Povučemo li desno iza nas, udarimo ga šibom po desnoj strani. Pri tom ne zaostajemo niti se okrećemo, jednostavno ruku stavimo iza našeg tijela.

Naravno, ti udarci šibom nisu »udarci«, nego simbolički udarac, koji je ipak tolike jačine da ga pas smatra neugodnim. Čim pas počne ići pravilno, obilno ga hvalimo. Dnevnom vježbom pas će hodati kako mi želimo, tj. nama s lijeve strane, a vrh mu je gubice u visini naše lijeve noge, ne smije napred, ni postrance, a ni zaostajati. Povodnik ne smije nikada biti napet, nego uvijek labavo visiti između naše lijeve ruke i psa.

Kada smo psa naučili ispravno hodati na povodniku, moramo ga naučiti da isto tako hoda i bez njega. Iz početka umjesto povodnika provučemo ispod ovratnika tanki ali čvrsti konopac ili sam povodnik. Ako je pas primijetio da je bez povodnika pa želi naprijed, povučemo, odnosno trznemo ga konopcem uz zapovijed »natrag«, »k nozi« ili neku drugu zapovijed. Možemo se poslužiti i mjerom da stanemo psu na šapu čim je pokušao krenuti naprijed. To činimo tako da ne zastanemo, nego u toku hoda lijevom nogom pričepimo psu prednju desnu šapu i odmah hodamo dalje kao da se nije ništa dogodilo. To ponovimo svaki put kada je pas stupio previše napred. Pas će tako prestati vući. Ako je cijelim tijelom krenuo previše napred, naglo zaokrenemo nalijevo, ako smo na slobodnom prostoru, a ne uz kuće ili ogradu i produžimo hodati u tom smjeru. Na taj smo način psa udarili koljenom ili portkoljenicom po desnoj strani tijela, što mu takođe predstavlja neprijatnost, koja ga upućuje na to da je najbolje ići pravilno, jer je onda izbjegao neugodnostima i zaslužio pohvalu.

Kada već pas ispravno hoda, treba ga uvijek u toj radnji učvršćivati. Nikada mu ne smijemo dopustiti da se iz tog položaja udalji a da mu to mi posebnom zapovijedi nismo dopustili.

Kada smo psa naučili da dobro hoda na povodniku, učimo ga da sjedne kada mu to zapovijedimo. Tu disciplinu, uz pravilno hodanje, najviše primjenjujemo. Potrebna nam je pri početku svih vježbi, a ako je pravilno izvodimo, to će biti odlučno za svu ostalu dresuru koju provodimo. Ako smo pri tom popustljivi i mlaki, pas će i pri svim ostalim vježbama iskorištavati našu slabost i samo površno izvršavati zapovijedi. Ako uvidi da se pri toj vježbi mora potpuno nama pokoriti, bit će takav i pri drugim vježbama.

Privežemo ga na povodnik, zatim mu zapovijedimo »sjedni«. On, naravno, neće sjesti jer nas ne razumije. Da mu to razjasnimo, primimo ga desnom rukom za ovratnik, a lijevom pritisnemo njegov stražnji dio prema tlu i na taj način ga prisilno stavimo u sjedeći stav. Kad je seo, pohvalimo ga. Većina pasa kod te pohvale ustane i ulaguje se; u tom ga slučaju ponovno stavimo u prijašnji položaj.

Nakon pola minute zapovijedimo mu »ustani«. Potezom povodnika dajemo mu razumijeti da može ustati i tada slijedi obilna hvala. Ukoliko bi pas pokušao pri pohvali ustati, a u sjedećem je

stavu, nemojmo ga u tom položaju hvaliti, učinimo to tek onda kada je ustao.

Tu vježbu često ponavljamo i pas je mora na zapovijed smjestiti izvršiti. Kada smo to postigli, proširujemo vježbu.

Kada je pas seo, zapovijedimo mu »čekaj« i pođemo natraške 2-3 koraka. On će ustati, jer hoće da ide sa nama. Smjesti se vratimo, stavimo ga na istom mjestu gdje je bio u stavu »sjedni«, ponovimo mu »čekaj« i opet pođemo od njega. Ako je ostao u sjedećem stavu, vratimo se ka njemu, kažemo mu »ustani« i potezom povodnika damo mu na znanje da se može dignuti; kada se dignuo, obilno ga hvalimo.

U početnom stadiju pas sjedi kratko vrijeme. Kako napreduje u učenju to vrijeme produžujemo. Isto tako se iz početka od njega udaljujemo tek 2-3 koraka. Ako hoće dotrčati ka nama, potrbimo ka njemu uz oštar povik »ne«, pri-mimo ga za ovratnik, odvedemo ga uz korenje natrag na isto mjesto i stavimo u prijašnji položaj. Ako to propustimo, pas će nam se svaki put kada od njega krenemo dignuti, doći do nas i, eventualno, kod nas drugi put sjesti. To je potpuno nepravilno i nekorisno, pa to ne smijemo nikako dopustiti. Kada je pas u toj vježbi dobro učvršćen, udaljimo se od njega i počnimo razgovarati sa drugom osobom.

Možemo biti i leđima okrenuti psu. Ako je ustao, što nam je smjesti naš sugovornik rekao, potrbimo opet ka njemu u susret, oštro ga ukorimo, prodrmano ovratnikom i stavimo u prijašnji položaj. Možemo i potrbiti, opaliti metak, baciti predmet kojim se on rado igra.

Svaki put mora pas ostati na svom mjestu, ne smije se dignuti, a ako je to učinio, uvijek ga napred navedenim načinom stavimo u prijašnji položaj, i to bezuvjetno na istom mjestu.

Pri svim tim vježbama pas ostaje sjediti tako dugo dok mi ne dođemo ka njemu, zapovijedimo mu »ustani« i obilno ga pohvalimo.

Strogo provođenje ove vježbe od velike je važnosti jer njome naučimo psa na potpunu poslušnost i ako smo je dobro učvrstili, olakšali smo sav budući rad.

Vježba koja slijedi sjedenje jest ležanje. Iz prve lako prelazimo u drugu, jer su srodne. Psu koji sjedi zapovijedimo »leži«, pri tom mu desnom rukom obuhvatimo prve dvije noge, povučemo ih naprijed, a lijevom rukom mu obuhvatimo, odnosno pritisnemo leđa k tlu. Na taj smo ga način blagim načinom prisilili da na zapovijed »leži« legne. U tom položaju ostane opet tako dugo dok ne dobjije zapovijed »ustani«. Ta vježba je mnogo važnija od prijašnje, jer od nje ovisi kakav će nam pas biti u lovu, pogotovu u skupnim lovovima, gdje se mnogo puca. Ako je nismo dobro uvježbali, bit će divljak i, obratno, ako jesmo, imat ćemo poslušnog, dobro upotrebljivog psa.

Kad je pas legao, zapovijedimo mu »čekaj«. Ta mu je zapovijed već poznata iz prethodne vježbe. »Leži« uvježbavamo najprije, dok smo sasvim uz psa. Dok leži, udaljujemo se od njega, najprije nekoliko koraka, a zatim sve više. Ne do-puštamo mu da se za to vrijeme digne i pođe ka nama. Neki pas puže prema nama. Ako je to učinio, vratimo se ka njemu, ukorimo ga, eventualno prodrmano za ovratnik, privežemo na povodnik i odvedemo tačno na početno mjesto, gdje smo ga ostavili ležati. Kada je već prilično uvježban, zadržimo se, pucamo, pustimo da u udaljenosti od 20-30 koraka od njega potrbimo mačka, koju smo namjerno u tu svrhu donijeli. Pas mora pri svemu tome mirno ležati i nipošto se ne smije dignuti s mjesta, niti puzanjem približavati ka nama. Svaki takav pokušaj spriječimo gore opisanim načinom. Naravno da smije dignuti

glavu i posmatrati okolinu, ali ne smije ni sjesti ni cviljeti, osobito ako je vidio mačku. Sve to sprečavamo korenjem stavljajući ga u položaj »leži« na početnom mjestu.

Sve smo to uvježbali psa dok smo bili u njegovu vidnom polju, tj. on nas je uvijek vidio. Daljnja vježba se sastoji u tome da pas ostane u ležećem stavu, a ne vidi nas. Psa stavimo opet u položaj »leži i čekaj«, udaljujemo se od njega i zakrenemo za kakav zaklon ili ogradu, gdje nas on ne može vidjeti, a moramo je tako udesiti da mi njega vidimo. Tu ostanemo tek minutu. Ako je ostao ležati, vratimo se ka njemu, zapovijedimo »ustani« i nagradimo ga. Ako je ustao čim smo mu izmakli iz vida, opet potrbimo ka njemu i postupamo kao i prije. Vrijeme da pas leži, a ne vidi nas, produžujemo i do 2 sata. To nam je potrebno da uvježbamo psa da bude miran na čekalištu, bilo to pri pogonu u grupnom lovu na sitnu divljač, bilo pri čekanju srndaća ili divlje svinje.

Pri tome ne smijemo psu davati nove zapovijedi ili opomene, bilo riječju, bilo zviždukom. Ako to učinimo, promašena je svrha cijele vježbe, jer nam praktični lov, za koji ga konačno i uvježbamo, ne bi bio uspješan. Nijedna divljač, pa čak ni zec, ne izlazi na mjesto gdje čuje govor, zviždanje, viku čovjeka i cviljenje psa.

Kad je pas uvježban u ležanju i čekanju, prenosimo zapovijed »leži« na zviždalku i dizanje desne ruke. To činimo ovako: nabavimo zviždalku, najbolje onu na bubnjić. Njezin je glas prodoran i daleko se čuje, a to je vrlo potrebno.

Kad smo došli sa psom na mjesto uvježbanja, oslobodimo ga povodnika i kada se od nas udaljio nekoliko koraka, oštro zazviždimo jednim kratkim zviždukom »pfif«. Pas se svakako okrenuo ka nama, a mi mu u isto vrijeme zapovijedimo »leži«. Nećemo dopustiti psu da dođe k nama i kod nas legne.

Mora leći na mjestu gdje ga je zvižduk zatekao. Ako pokuša nešto drugo, odvedemo ga na početno mjesto. Uz zvižduk digli smo uspravno uvis desnu ruku. Napretkom u uvježbanju povećamo udaljenost, između nas i psa, zatim mu izdajemo zapovijed kad je u punom trku, kada hoće ka drugom psu ili je opazio mačku. Svaki put mora bezuvjetno leći na ono mjesto gdje je bio kad smo zazviždali. Ni koraka ne smije naprijed, a ne smije ni okolišati bi li legao ili ne. Ako to pokuša, ne smijemo mu popustiti, jer će si u tom slučaju svaki dan više dopustiti i cijela je stvar promašena. Ta vježba ima svrhu da potpuno ovladamo psom u svakoj prilici. Šta bi god on pokušao pogrešno učiniti, bilo to na ulici ili u lovu, tom ga zapovijedi prisilimo da legne i onemoćimo mu svaku pogrešku.

Kad se pas priučio na to da nakon oštrog kratkog zvižduka slijedi zapovijed »leži«, izostavimo tu zapovijed riječima, jer će je on i bez toga izvršiti, a kada ga pohvalimo, uvidjet će da je i sam zvižduk-zapovijed. Dobro je da smo ga naučili da legne i na samo dizanje ruke, jer je u lovu često potrebno da ne govorimo i ne zviždimo, nego izdajemo zapovijedi samo pokretima. Ta zapovijed ima tu prednost da se ne čuje, pa njom ne bunimo divljač u lovnom području, ali ima nedostatak što je pas uvijek ne vidi pa je ni ne može u tom slučaju izvršiti. On, naime, ne gleda uvijek u nas, naročito ako je naučen primati zapovijedi neukom. U tom slučaju moramo pratiti očima psa i kada vidimo da nas je pogledao, energično dignemo ruku i inzistiramo na tome da izvrši zapovijed. Sve to činimo i dok ga uvježbavamo bez i jedne zapovijedi izrečene riječima. Ukoliko zapovijed nije izvršio, požurimo do njega i na mjestu gdje ga je zapovijed zatekla stavimo u ležeći stav.

BJESNILO - RABIES

Posljednjih mjeseci i dana su aktualne aktivnosti preduzimanja mjera prevencije ove zrazna bolesti. I sama pomisao na bjesnilo izazivala je odvajkada strah jer ova zarazna bolest svih toplokrvnih životinja oboljelom čovjeku ne daje praktično ni minimalne šanse da preživi. Oni koji su se susretali sa osobama oboljelim od bjesnila imali su priliku da vide užasne slike koje se teško zaboravljaju. Uzročnik boleti je virus koji pripada porodici Rhabdoviridae i rodu Lyssavirus. Iako je bolest poznata od dav-

nina, revoluciju u prevenciji ove bolesti donio je Paster tek 1885. godine kada je izvršio prvu vakcinaciju čovjeka kojeg je ujeo bijesan pas. Negri je 1903. godine otkrio inkluzije u ćelijama mozga životinja oboljelih od bjesnila. I danas nalaz ovih tjelašaca igra važnu ulogu u dijagnozi bjesnila. Danas se govori o silvatičkom, urbanom i bjesnilu polarnih lisica. Ono što danas zabrinjava stručnjake humane i veterinarske medicine je činjenica da se ova bolest ne prenosi isključivo ugrizom bijesne životinje, kako se do skora smatralo. U SAD je opisan je novi oblik bjesnila ljudi „non-bite Rabies“ čiji su prenosioci slijepi miševi, a do infekcije je došlo vazdušnim putem (aerogenim), znači bez ujeda. Glavni izvor ove bjesnila su divlje životinje, a jedan od najznačajnijih vektora širenja sa divljih životinja na čovjeka su pas i mačka. Od divljih životinja lisice se smatraju najvećim rezervoarom ove bolesti, bar na našim prostorima. Da bi se ova bolest stavila pod kontrolu smatra se da bi populaciju lisica trebalo svesti na jednu lisicu na 5 km2. Međutim, u našim krajevima taj broj je gotovo uvijek veći. Virus bjesnila je izrazito neurotropan i s mjesta ujeda do centralnog nervnog sistema prelazi nervnim putem. U centralnom nervnom sistemu se razmnožava i zatim se može širiti dalje do rožnjače, pljuvačnih žlijezda i na druga mjesta gdje se također može razmnožavati. Značajno je da se virus u pljuvački može naći i deset dana prije pojave prvih znakova bolesti. Inače, inkubacija se kreće od 10 dana do nekoliko godina. Mogućnost ovako duge inkubacije ima poseban značaj za ljude koje je ugrizla bijesna životinja jer tokom niza godina mogu da žive u strahu od pojave simptoma ove bolesti ukoliko nisu zaštićeni na vrijeme.

Klinička slika kod pasa

U klasičnom obliku bjesnilo se kod pasa javlja u tri stadija:

1. Prodromalni (1-3 dana) sa simptomima apatije, nemira, svraba, bježanja na tamna mjesta i pojačanog lučenja pljuvačke.
2. Ekscitacioni (traje obično 2 dana) sa znacima lutanja, agresivnosti prema čovjeku, otežanim gutanjem i obilnim lučenjem pljuvačke.
3. Paralički (traje oko 3 dana) životinja leži sa znacima paralize vilice, jezika i očiju, a kasnije i nogu.

Osim klasičnog oblika, bjesnilo se javlja u u tihom obliku kada su prisutni uglavnom znaci navedenog trećeg stadija klasičnog bjesnila. Zadnjih godina su opasne vrlo neobične forme bjesnila pasa kao što su abortivno i rekurentno. Kod preživara i mačaka češće se sreće „tih“ oblik bjesnila nego kod pasa. Upravo više oblika ove bolesti onemogućava često donošenje pravovremene dijagnoze pa se laboratorijske metode dokazivanja uzimaju kao jedine sigurne. Inače, kod većine domaćih životinja oboljelih od bjesnila pojačana salivacija je gotovo uvijek prisutna.

Klinička slika kod nekih divljih životinja

Bjesnilo lisica se karakteriše gubitkom straha od čovjeka i domaćih životinja. Bolesne lisice zalaze duboko u naseljena mjesta i napadaju domaće životinje ili čovjeka. Nisu rijetki slučajevi da lovci nađu na oboljele lisice koje su već paralizane i ne mogu se kretati. Bjesnilo srna takođe karakteriše agresivnost prema čovjeku. I kod srna se javlja paraliza vilice i nogu. Kod ptica je takođe primijećena promjena ponašanja pri čemu mogu napasti i čovjeka.

Dijagnoza

Sigurna dijagnoza se postavlja laboratorijskim putem i to se kod nas radi testom direktne imunofluorescencije i biološkim ogledom. Kod svih slučajeva gdje je ugrizen čovjek, u slučaju negativnog nalaza testa direktne imunofluorescencije, radi se i biološki ogled. Biološki ogled se radi na miševima pri čemu se rezultati brže dobijaju ako su miševi mlađi. Ujedom čovjeka od strane zaraženih životinja ne mora uvijek prenijeti virus bjesnila. Međutim, kod pasa i lisica skoro u 100% slučajeva virus je nađen u pljuvačnim žlijezdama oboljelih životinja, pa je i rizik od prenošenja bjesnila ujedom od strane psa ili lisice veliki. Inače, bjesnilo se na terenu može zamijeniti sa lažnim bjesnilom (Aujeckijeva bolest), listeriozom, trovanjem, meningitisima.

Preventiva - imunoprofilaksa

Vakcinacija pasa i mačaka predstavlja najsigurniju zaštitu od prenošenja bjesnila sa divljih životinja na čovjeka. Lovačke pse je preporučljivo vakcinisati dva puta godišnje. Što se tiče preventivne vakcinacije ljudi tu postoji nekoliko profesija za koje se preporučuje vakcinacija protiv bjesnila:

- laboratorijski radnici koji rade na proizvodnji vakcine
- laboratorijski radnici koji rade na dijagnostici bjesnila
- veterinari koji rade isključivo sa psima i mačkama
- osobe koje hvataju pse i mačke lualice

Osim preventivne vakcinacije pasa i mačaka za sprečavanje širenja silvatičkog bjesnila u nekim zemljama se vrši i paralelna vakcinacija lisica putem mamaca s vakcinom. Poslije dugog niza godina primjenjivanja ove mjere neke evropske zemlje su danas slobodne od bjesnila.

Savjeti lovcima:

1. Vakcinišite svoje pse dva puta godišnje.
2. Obavezno dovedite ujedene pse na pregled kod veterinara.
3. Ne hvatajte rukama životinju za koju sumnjate da je zaražena, čak i kada je potpuno mirna.
4. Drganje kože ubijenih divljih životinja obavljajte rukavicama, a pribor poslije dobro operite i dezinfikujte.
5. Obavezno se što prije javite ljekaru u slučaju ujeda od strane bilo koje divlje životinje ili psa, a ukoliko možete životinju ubijte i ponosite u veterinarsku stanicu radi uzimanja uzorka za ispitivanje na bjesnilo.
6. Držite svoje pse u boksovima da ne mogu doći u kontakt sa psima lualicama.
7. Ubijene lisice ponosite u vetrinarsku stanicu radi uzimanja uzorka za analizu jer tako jedino možemo imati pravi uvid u postojanje i kretanje bjesnila kod lisica na našem području.

Na lisicu

prikradanjem, vabljenjem, čekanjem, jamarenjem i prigonom

Crvena lisica (*Vulpes vulpes*) je u srednjoj Evropi jedini predstavnik ove grupe životinja i stoga najčešće poznata samo kao lisica. Ona je u Evropi najrašireniji divlji predstavnik porodice pasa. Dugačka je oko 80 cm, visoka oko 40-50 cm, dok je njen žbunasti rep dug oko 40 cm. Dostiže težinu između 6 i 10 kg. Ženke su nešto manje i lakše. Cijelo tijelo je prekriveno dlakom žuto-crvene boje. Ispod brade, grla i po trbuhu dlaka je bijele boje, dok su joj njuška i tabani crni. Neke lisice ponekad imaju djelimično preko leđa crni ili sivi krzneni plašt. Krzno lisice je dobro za preradu samo zimi. Iako jojo pripisuju ulogu šumskog komunalca, lisica je grabljivica koja ugrožava našu lovnu populaciju, uglavnom pernatu divljač i zečeve. Pri tome nije umjerena u jelu. Radi te prekomjernosti u lovu, grabežljivosti i nezajazljivosti, lisica je veliki štetočina u lovištu i na poljoprivrednim imanjima. Osim toga, lisica neće uginuti od mesa uginulih životinja zaraženih crnim prištom, ali će svojim izmetom prouzrokovati bolesti i širiti je u lovištu. Lisice su podložne različitim bolestima, recimo bjesnilo koje se ugrizom bijesne lisice prenosi na druge životinje, što je opasno i po čovjeka. Po čovjeka je opasna i lisičija pantljičara koja se u organizam čovjeka može unijeti konzumiranjem šumskih plodova koji nisu termički obrađeni.

Lov na lisicu, zbog njene inteligencije, opreznosti i lukavosti, zahtjeva strpljenje, izdržljivost, koncentraciju i vještinu, a svaki od načina lova se zasniva na nadmudrivanju sa lisicom. Lovac može da je prevari samo ako ozbiljno računa sa njenim vrlo ostrim čulima sluha i mirisa. Čulo vida joj je slabije te teže raspoznaje nepokretne predmete. Iz lovačkog ugla gledašta, lov na lisicu prikradanjem je najzanimljiviji, ali su uzbudljivi i oni koji se u posljednje vrijeme manje praktikuju i koji mogu obezbijediti dobre rezultate uz minimalno uznemiravanje ostalih vrsta divljači u lovištu. Prema Pravilniku o načinu upotrebe lovačkog oružja i naboja najmanji dopušteni promjer sačme za lov na lisicu je 3,5-5,1 mm, a najveća dopuštena daljina gađanja je 50 m.

Lov prikradanjem je najuspješniji po svježem snijegu, na otvorenom, ravničarskom terenu ispresjecanom jarugama, nasipima i šumarcima. U rano jutro, oprezno i polako, korišćenjem priručnih zaklona, maskiran, krećući se s vjetrom u lice, duž ivice šume, lovac mora pažljivo osmatrati krajolik, posebno motreći na špiceve šumaraka, žbunja ili trske koji zalaze duboko u polje. Uz savaki zaklon treba zastati i obratiti pažnju na znakove lisičijeg kretanja jer je osnovno u svemu tome da lovac primjeti lisicu prije nego ona njega. Lisica zimi uvijek nešto lovi, najčešće mišolike glodare, zbog čega je njena puna pažnja posvećena lovu. Pri tome se puno

kreće, a za lovca koji se prikrada je veoma važno da, kada uoči lisicu, odredi i smjer njenog kretanja. Zastajući, lovac se mora oprezno kretati od zaklona do zaklona, koristeći upravo momente lisičije obuzetosti svojim plijenom, sve dok ne bude na udaljenosti koja obećava siguran hitac. Ako je polje bez zaklona koji može poslužiti za prikradanje, lovac će morati procijeniti pravac kojim će se lisica prebaciti od jednog do drugog polja, tako da u adekvatno vrijeme, na toj putanji postavi zasjedu. Na isti način se može loviti po jakoj mjesečini ako je sve prekriveno snijegom.

Lov na spavanju je varijanta lova na lisicu prikradanjem, što sve umnogome podsjeća na prikradanje velikom tetrijebu za vrijeme pjevanja. Pri ovakvom lovu se sposobnost lovca sastoji u vještini da lisicu primjeti iz daljine, odnosno uoči mjesto gdje ona spava. Kako lisica zimi za spavanje rijetko koristi jazbinu, treba obratiti pažnju na istaknuta, zaklonjena mjesta, ali otvorena prema suncu. Spava na površini zemlje, obavijena svojim gustim, kitnjastim repom. I uspavanoj lisici treba obavezno prilaziti uz vjetar čak i ako je lovac opazi niz vjetar. U tom slučaju lisicu treba običi u širokom luku, dakle započeti joj oprezno prilaziti sa suprotne strane. Prikradanje opreznoj lisici nekada može trajati i više od dva sata jer na svaki znak lisičije uznemirenosti lovac mora da se umiri, sve dok nije siguran da je lisica ponovo

zaspala. Na otvorenim terenima neki lovci kao zaklon ispred sebe nose snop raširenih grana. Pri oba ova dva načina lova, osmatranje je temelj taktike i radnji, radi čega je dvogled važan dio lovačke opreme. Najbolji je lak dvogled univerzalnog uvećanja 8x30 ili 7x50. Veća uvećanja će prouzrokovati treperenje siluete lisice. I odjeća treba da bude prigodna, dakle lagana, udobna, topla i od materijala (vuna) koji ne šušti niti proizvodi šumove pri kretanju po žbunju i šumarcima. U lovu po snijegu bi bilo dobro da lovac ima i bijeli plašt, ogrtač s kapuljačom. Isto tako, i oružje treba zamaskirati, odnosno na pušku navući bijelu navlaku, a može se i cijev i kundak omotati zavojem koji se učvrsti ljepljivom trakom.

Lov vabljenjem se zasniva na imitiranju zvukova koji su za lisicu primamljivi. Na glasove cijuka miša, kmečanje zeca ili ranjene ptice, lisica obavezno reaguje, ali ipak ne bezglavo. Mjestu izvora glasova lisica će nastojati neprimjetno i oprezno prići i ako osjeti išta sumnjivo, od lova neće biti ništa. U lov vabljenjem treba ići pred veče, kada i lisice obično kreću u lov. Lovac treba da se smjesti u zaklon na rubu šikare ili šume prema proplanku, okrenut nasuprot strujanju vjetra i prostoru odakle lisicu očekuje. Nakon 15-tak minuta mirovanja počinje s vabljenjem, vjerno oponašajući glas miša ili ugržene divljači. Poslije toga lovac mora mirovati i osluški-vati kretanje u svojoj okolini. Ako se lisica ne pojavi, ponavlja vabljenje u rasponu od 5 do 10 minuta sve do nailaska lisice ili do kraja dobre vidljivosti pri dnevnom svjetlu ili mjesečini. Vabljenje se može vršiti i s visoke čeke, ali i tada lovac mora biti potpuno miran jer i naoko neprimjetan pokret učinit će lov neefikasnim.

Lov čekanjem se praktikuje na poznatim lisičijim premetima, kraj lisičijih jazbina ili uz strviništa. Mjesta premeta lako uočava svaki lovac koji poznaje svoje lovište jer lisica redovno koristi iste staze koje je odabrala za odlazak i povratak iz svojih večernjih pohoda u potrazi za hranom. Zbog toga se lisica relativno lako može dočekati u odlasku ili povratku. Pri tome treba izabrati zaklonjeno mjesto u dometu puške na strani prema kojoj puše vjetar, a doći na njega na jedan sat prije sumraka ili ujutro prije svanuća, i mirno čekati lisicu da naiđe. Lov čekanjem kod lisičijih jazbina je vrlo uspješno, a koristi se kada je lovac po tragovima utvrdio da jazbina „radi“. Lovac odabira podesan zaklon u efikasnom dometu puške i strpljivo čeka predveče da lisica iz jazbine krene u lov ili ujutro da se u nju vrati. Važno je u zaklon stići na vrijeme, dakle jedan sat prije sutona ili jedan sat prije svitanja. Lov čekanjem uz postavljena strviništa uvijek je najefikasnije. Strvinište se održava bacanjem otpadaka hrane (naročito mesnih otpadaka i ribe) tokom cijele godine. Uz njega je preporučljivo izgraditi zatvorenu čeku na efikasnoj udaljenosti sačmarice, a potom uvesti dežuranje lovaca u noćima s mjesečinom, a u periodu snijega i svaku noć. Rezultati su izuzetno dobri.

Lov jamarenjem uz pomoć pasa jamara je vrlo interesantan. Kao lovački pomoćnici koriste se sve vrste jazavičara, zatim terijeri i brak-jazavičari. Kada je lovac pronašao jedan od ulaza u jazbinu pretražuje bližu okolinu kako bi pronašao

i ostale ulaze. Ulazi se markiraju i postavljaju lovci uz njih, a potom se pušta samo jedan pas. Pas će sa zainteresovanošću ući u jazbinu i ukoliko se lisica (ili jazavac) u njoj nalazi oglašiće se lavežom. U tom momentu lisica može krenuti prema jednom od izlaza, pri čemu lovci moraju biti spremni da je dočekaju, ili će ući u borbu sa psom na nekoj za nju povoljnoj poziciji. To će se saznati po javljanju s jednog mjesta. U tom slučaju je neophodno da na utvrđenoj poziciji lovac započne kopanje kako bi pomogao psu. Početak kopanja će uznemiriti lisicu i ona će pokušati da se izvuče pa lovci na izlazima moraju biti pripravnici. Ukoliko je lisica u tome onemogućena, borba između psa i lisice će se nastaviti a glasovi iz jazbine će biti siguran pokazatelj za mjesto na kome treba kopati sve dok lovac ne dođe u priliku da upotrijebi pušku ili neko hladno oružje. Pravilo je da se prilikom ovakvog lova ne puštaju dva psa zajedno jer će jedan drugome smetati, a pravilo je i da se psi jamari uopće ne puštaju na stjenovitom tlu, gdje se psima ne može pomoći kopanjem.

Lov prigonom se praktikuje bez korištenja pasa. Pri ovoj vrsti lova lovovođa, prema broju učesnika, utvrđuje prostor na kojem će se loviti, a prema smjeru vjetra lovce raspoređuje na čeke i vođu prigona upućuje da u širokom luku, ne uznemiravajući divljač, rasporedi mlađe lovce na liniju odakle prigon treba poći. U dogovoreno vrijeme, najbolje bez ikakvog zvaničnog signala, učesnici prigona u tišini kreću u ravnomjernoj liniji dogleđajući jedan drugoga. Pri tome udaraju štapovima po granju, uvijek pazeći da se kreću u ravnomjernoj liniji. U tom kretanju lovci dižu svu divljač pred sobom pa i onu koja nije predmet lova. Da se divljač ne bi prekomjerno uzbudila i zbog toga panično bježala, potrebno je da prigon kreće lagano. U takvoj prilici će lovci na čekama, kao i oni u pogonu, imati bolje uslove da osmotre o kakvoj se divljači radi, ocijene priliku i odgovarajuće reaguju. Radi sigurnosti lovaca, pucanje dolazi u obzir tek kada divljač prođe liniju čeka ili pogona. Naravno, lovci na čekama ne smiju samovoljno mijenjati poziciju niti se pomicati. Korist lova prigonom je i u tome što se mogu istjerati i drugi gra-

bežljivci iz prostora koji se pretresa i orjentaciono utvrditi brojno stanje ostalih vrsta divljači.

naporan, atraktivan, uzbudljiv, opasan i izazovan Lov na divlje svinje

Stalno povećavanje broja divljih svinja već dugo godina evidentno je u većini europskih zemalja, pa tako i u našim lovištima. Prema Zakonu o lovstvu F BiH divlje svinje nisu zaštićena divljač, a djelimična zaštita lovostajem se odnosi se na bremenitu krmaču i vrijeme dok vodi mlade prašičice. Drugim riječima, one spadaju u grupu onih vrsta čiju brojnost i uticaj u lovištu treba držati u podnošljivim okvirima kako ne bi pravile

veće štete na poljoprivrednim imanjima. U tom smislu, obveza je korisnika lovišta da joj, u skladu sa Zakonom i principima struke u lovnim osnovama - posvete odgovarajuću pažnju. Dužnost i obveza svakog lovačkog društva je realizacija godišnjeg plana po kojemu se objektivno ostavlja biološki minimum fonda ove vrste koji treba opstati u prostoru lovišta u podnošljivoj brojnosti, uz neznatne ili minimalne štete po imovinu drugih. Kako se ovoj divljači u svim lovištima stalno povećava brojnost i širi populacija, tako se i lov proširio i na ona područja u kojima nikada ranije nije bilo divlje svinje. Ima lovaca koji su pravi specijalci za lov na veprove i radije će loviti njih nego bilo koju drugu divljač.

Ako lovce pitate kako najradije love, najviše će ih reći - na čeki, zatim prigonom i pogonom, i onda najradije - uz pomoć lovačkih pasa. A baš oni koji love sa psima, po rezultatima su najuspješniji. Praksa i iskustvo su pokazali da lov divljih svinja pogonom i čekom daje najbolje rezultate. Sada već klasičan način lova uz pomoć pasa je da lovci opkole teren na kome će loviti (obično dio šume s gustišima i teško prohodnim grmljem). Zasjeđe zauzimaju na mjestima gdje očekuju da će svinje naići, bježeći ispred pasa. Vlasnik pasa (pogonič), s jednim ili dva pomoćnika, ulazi sa psima u gustiš i lov počinje. Prema lavežu, lovci u zasjedi procjenjuju na koju se stranu svinje kreću i pravodobno zauzimaju poziciju za siguran hitac. Ipak, najveće su šanse kod onih koji idu za psima. Jači veprovi i zrele krmače često se okrenu da se brane i stoje u mjestu okruženi psima koji ih napadaju. Obuzeti odbranom, ne primjećuju lovca, koji po lajanju odredi gdje se psi i svinje nalaze. Kad se dovoljno približi, nije ih teško odstrjeliti. Lovci koji idu sa psima, zbog probijanja kroz nepristupačne terene, moraju biti u dobroj kondiciji, jer se svinje obično tamo zavlaze. Moraju, zatim, biti hladnokrvni kako ne bi, pri pucanju na svinju okruženu psima koji trče oko nje, pogodili psa. U ovakvim lovovima obično se odstrijeli više svinja u jednom danu. Dogodi se da nekada nastrada i pas. Divlja svinja je opasan protivnik i neopreznost pri napadu može psa koštati života. Ako je u pitanju samo ozljeda, nakon zacjeljenja ti psi postaju još žešći, ali i oprezniji. S lovom na divlje svinje nastavljaju, jer ih goni ista strast kao i njihove vlasnike.

Za lov na divlje svinje upotrebljavaju se sve rase goniča, zatim brak-jazavčari, terijeri i jazavčari. Kod nas su najviše zastupljeni posavski goniči, istarski kratkodlakci i oštrodlaki gonič, trobojni i srpski gonič, bosanski barak te brak-jazavčari i terijeri. Za koju će

se rasu lovac opredijeliti, stvar je osobne naklonosti i dostupnosti. Ali su individualne odlike psa, koje u lovu na divlju svinju dolaze do izražaja, mnogo važnije nego pripadnost određenoj rasi. Događa se da iz čitavog legla svega jedno ili dva šteneta postanu dobri psi za lov svinje, iako su sva štenad izložena istom tretmanu i obuci.

Dobar pas za lov na svinje, bez obzira na to kojoj rasi pripadao, mora biti brz, izdržljiv i iznad svega okretan. Osim hrabrosti, psu je neophodna i opreznost, jer je odrasla svinja suviše snažan protivnik za bilo kojeg psa i samo onaj koji ne srlja i koji je dovoljno okretan napad izbjeći, može potrajati kao lovac. Pravi zaljubljenici lova na divlje svinje sa psima (koji imaju mogućnosti) drže u ograđenim prostorima (gaterima) nazime ili veću svinju za obuku i trening pasa. Tako već kod mladih pasa mogu procijeniti jesu li pogodni za daljnju obuku ili ne, pa prema tome naprave selekciju.

Prema Pravilniku o načinu upotrebe lovačkog oružja i naboj

najmanji dopušteni kalibar za lov na divlje svinje je 7, najmanja dopuštena kinetička energija zrna na 100 m je 2500 džula, najmanja dopuštena težina zrna je 8,20 grama i najveća dopuštena daljina gađanja je 150 metara. Izuzetno, pri odstrjelu divlje svinje dopuštena je upotreba jediničnog zrna iz lovačke puške sačmarice a najveća dopuštena daljina gađanja je 40 metara.

Tko je god duže lovac, imao je priliku vidjeti ili bar čuti da je pod kožom nekog vepra nađeno zrno krupne sačme, oko kojeg su nastali trovanje i upale, koja su ili prošle ili polako prolaze. Divlja svinja ima dobre odbrambene mehanizme pa hitac takvim metkom, rijetko može biti učinkovit, osim iz veoma velike blizine. Zbog maloga broja zrna a velikog rasipa, možemo računati da će velika meta, npr. vepar, na 50 m biti pogođena s najviše dva ili tri zrna. To nije dovoljno, jer lovci znaju da sačma usmrćuje šokom zbog istodobnog udara većeg broja olovnih kuglica, a ne prodiranjem u tijelo divljači. Za to zrno ili dvije sačme nemaju snage. Produranjem, razaranjem unutarnjih organa i velikih žila, te kosti koje se s karabinskim streljivom lome, nastaje trenutna smrt. Zato je s

razlogom nastala ciljna balistika kao znanost. Posljedice pucanja sačmom na crnu divljač teška su ranjavanja, ali, nažalost, i ponos lovaca kad se nađe krvni trag. Što se može, on ga je pogodio, ali eto, mrcina nije htjela pasti. Pritom se, uvijek prešućuje čime se pucalo. Treba zaboraviti nule, duple nule, razne devetake, a za visoku divljač koristiti kugle ili karabine po svome izboru, vodeći računa da zadovolje balističke uvjete koji su propisani za ovu divljač. Najčešći kalibri u lovu na vepra su: 7x57, 7x64, 8x57 IS, 30-06 Springfield, 7 Remington Magnum, 8x68 S. Ako koristimo kombinirane puške, onda su to kalibri: 7x57 R, 7x65 R i 8x57 ISR.

Lovački trofej je dio divljači ili cijela divljač u vidu preparata. Prema lovačkim običajima, trofej uvijek pripada onom lovcu koji je ulovio divljač. Ukusno obrađen trofej je uspomena na lovački doživljaj. Zbog toga posebnu pažnju posvećujemo njegovoj obradi, čuvanju i zaštiti. Glavni trofej su veprove kljove. Sporedni trofej je dermo-preparat glave vepra ili nazimčeta, te čekinje. Neki lovci obrađuju kožu štavljenjem i koriste je kao prostirku u lovačkim prostorijama. Poslije vađenja iz čeljusti, kljove se pričvrste na podmetač. Mnogi lovci vade ih iz glave bez iskuhavanja, jer se plaše da ne popucaju. Ova bojazan nije opravdana. Pri vađenju, na 15 cm od mjesta gdje kljove izlaze na površinu, kost se odsječe pilom, ito prije skidanja kože sa čeljusti. Približno dvije trećine kljova su u kosti. Kost se može presjeći i na udaljenosti dvostruko većoj nego što je dio kljove izvan čeljusti, uz dodavanje nekoliko širina palca. Poslije skidanja kože i mišića, kosti se potope u hladnu vodu. Zatim se kuhaju dva-tri sata. Srž im se istrese i očisti žicom i vatom, pa se stave u hladnu prostoriju, u kojoj se polako suše. Na visokoj temperaturi pucaju. Izvana i iznutra se premažu parafinom. Nakon tog pričvršćujemo ih na drveni okruglo ukrašeni podmetač, lijepljenjem ili uglavlivanjem ukrasnom žicom.

Lov na divlje svinje je naporan, atraktivan i uzbudljiv, pun napetosti pa i opasnosti, osobito zimi kad se lovi pogonom, a to znači pucanjem u divljač koja je u pokretu, u šumi, gdje je slabija preglednost i kad se najčešće puca na manje udaljenosti. Pri sadašnjem velikom broju divljih svinja povećava se broj nastrijeljenih grla, koje poslije treba tražiti. Pritom često ima zanimljivih, a nekad i dramatičnih situacija. Pri pogotku bilo kojeg primjerka divlje svinje, koji nije pao u vatri, treba zapamtiti mjesto odakle je pucano, mjesto gdje je divlja svinja bila u vrijeme pogotka i smjer bijega, te uočiti krvarenje. Najbolje je obilježiti mjesto s kojega je pucano, mjesto gdje je divljač bila u vrijeme pucanja i smjer bijega. Ne valja podleći strasti brzog traženja ulova. To su osnovne pretpostavke uspješna nalaženja nastrijeljene divljači. Vepar je divljač tvrda na ranu i ako na udaljenosti od 250 m ne zalegne, obično traži teren gdje se može dobro braniti, primjerice neku guštaru, a u njoj je traženje bez psa rizično. Pri traženju sa psom treba postupiti razumno i oprezno. Ako postoji mogućnost, treba se koristiti višecjevnim lovačkim puškama - dvocjevka ili trilinzima. Tako se u kritičnim trenucima može iskoristiti mogućnost brzog ponovnog pucanja. Ako je divlja svinja na pretpostavljenom prostoru, pas će ispuniti svoju ulogu, ali ne treba dopustiti nerazumnosti. Mnogo je teže traženje nastrijeljene svinje u kukuruzu ili nekom drugom visokom usjevu. To je vrlo teška okolina za rad psa i lovca. Za takve uvjete preporučljivo je koristiti se samo dovoljno ostrim psom, posebno iskusnim, odnosno sa dva do tri psa zajedno. U takvim uvjetima se očituje fizička, a posebno psihička zrelost psa krvosljednika. Situacije u takvim potragama pamte se cijeli život. Pritom se ponovno preporučuju lovačke puške adekvatne ovoj vrsti lova i naboji s odgovarajućim balističkim svojstvima.

M. Bešlić

Vepar kao simbol

Vepar simbolizira smjelost, neustrašivost, snagu i silovitost razornih strasti, što su sve osobine ove divljači koja je uvijek spremna da napadne. Zbog svoje snage i agresivnosti, vepar je poput čudovišta koje je izazov za heroje. Jedno od Heraklovih junačkih djela kojima duguje slavu bilo je hvatanje velikog vepra koji je živio na planini Erimantu i pustošio Psofidu. U lovu na strašnog vepra koji je pustošio vinograde i polja Kalidona, učestvovali su mnogi poznati grčki junaci. Pobjedniku je obećan trofej – koža Kalidonskog vepra. Tokom

lova koji je trajao šest dana mnogi su junaci izgubili život. Među njima, jedan od najčuvenijih arkadskih heroja Ankaj, koji se hvalisao svojom snagom i sjekrom, ali mu je razjareni vepar zario kljove u u slabine, te je skončao u mukama. Smrtonosni udarac vepu je zadao Melegar, sin etolskog kralja Eneja. Vepar simbolizira zimu kao ubicu Adonisa i Atisa. Na Atisa, grčkog boga vegetacije, Zevs je poslao vepra koji je usmrtio lijepog mladića. Vepar je kod Kelta bio značajna sveta životinja, simbol duhovne snage. Druidi, pripadnici svešteničkog reda, sebe su nazivali veprovima što označava samotnički život jer su, poput vepra, živjeli samotnički. Vepu je suprotnost medvjed, znamen svjetovne moći. U proročanstvima koja se pripisuju čarobnjaku Merlinu, o kralju Arturu se govori kao o Kornvolskom vepu, pri tome aludirajući na hrabrost i snagu. U hinduističkoj mitologiji treće otjelovljenje boga Višna je u vidu velikog i snažnog vepra. On je prebražaj u kojem je Višnu snažnim kljovama izvukao zemlju na površinu vode i uredio je. Vepar je zatim ubio demona koji je zemlju bio odvuкао na dno okeana. Bog pobjede Veretragnna, ponekad je predstavljen u obliku vepra, kao najprikladniji način da se istakne simbol pobjede. U Japanu je vepar posljednja od 12 životinja iz horoskopa, a simbolizira srčanost, hrabrost, ali i nepromišljenost. Uza-Hačiman, bog rata jaše vepra. Kao simbol neznanja i destruktivnih osjećanja, u liku crne divljači, vepar se susreće u središtu budističkog točka postojanja. U hrišćanskoj simbolici vepar je demonska životinja u vlasti vraga: predstavlja proždrljivost, putenost i gnjev.

Atraktivna lovna divljač

Divlja patka

Divlja patka (*Anas platyrhynchos*) ili gluhara, uz koke, najbrojnija je i najrasprostranjenija među lovnim vrstama ptica u BiH. Obitava na raznolikim tipovima vodenih staništa – od plitkih močvara do jezera, od potoka i kanala do rijeka. Spada u red patkarica (Anseriformes), te u porodicu Anatidae, unutar koje čini zasebnu potporodicu Anatinae. Pretežno je selica, kod nas i stanarica, a nastanjuje cijelu Evropu, Aziju, dio Sjeverne Amerike i sjeverni dio Afrike. U BiH pristižu velika jata u oktobru i novembru, a u februaru i martu se vraćaju na sjever radi gniježdenja i odgoja mladih. Znatno dio ostaje tokom cijele godine u našoj zemlji – stanarice, gnijezde se i odgajaju mlade. Zbog ugroženosti, divlje patke i guske su Zakonom o lovstvu F BiH određene kao zaštićena divljač, a prema Operativnom kalendaru aktivnosti u lovištima TK za lovu 2011./12., love se nedjeljom od 4. 9. 2011. do 20. 2. 2012. godine. Divlja patka se lovi dočekom na zemlji, šuljanjem uz vodotoku i jezera gdje traži hranu. Lov iz čamaca uz obale rijeka i jezera te osobito po tršćacima također može biti lijep i uspješan, pri čemu je nužan pas aporter koji će odstrijeljenu divljač donositi. Prikladno mjesto za dočekje neposredno uz mjesto slijetanja ili na mjestu gdje preljeću. Posebnu draž ima lov u preletu zorom ili u sumrak, kad treba dobro gađati zbog brzine njihovih leta.

Vanjski izgled i opis

Gluhara je naša najveća patka plivačica, teži od 0,8 do 1,4 kg, a mužjak je nešto teži i veći od ženke. Duga je od 50 do 65 cm, od čega tijelo zauzima preko dvije trećine. Raspon krila joj je 80 do 98 cm. Ženka je jednolično smeđeg, tamno ispjevanog ruha, s tamnijom prugom preko oka i svijetlom iznad oka. Mužjaci su jedinstveno obojeni: glava i vrat su blistavo zeleni, od tamnoljubičastih prsa odvojeni su bijelom ogrlicom. Tijelo je sivo, podrepak, nadrepak i donji dio leđa su crni, a rubovi repa bijeli. Mladi mužjaci i mužjaci za vrijeme mitarenja slični su ženkama, ali su prepoznatljiviji po jače izraženoj pruzi preko oka, tamnijim leđima te kestenastim prsima. Kljun gluhare je žut, a njegovi gornji dijelovi prelaze preko donjih. Noge su im narančasto sive, smještene na stražnjem dijelu tijela, a između prstiju imaju plivajuću opnu. Krila su joj šiljasta i može letjeti velikom brzinom, od 65 do 75 km/sat.

Način života i prehrana

Gluhara je od svih vrsta pataka najskromnija u izboru staništa. Uspješno odolijeva osiromašenju staništa, uznemirivanju te prekomjernom lovu. Najpogodnija staništa su joj plitka močvarna područja. U pogledu nadmorske visine također nije izbirljiva i nalazimo je i do 2.000 m nadmorske visine, pa i više. Na vodu se spušta naglo ponirući i odmah sjeda na površinu vode. Pri uzimanju hrane glavom ide ispod vode, a i polovica tijela joj je ispod vode, tako da je iznad vode samo stražnji dio tijela. Iznimno rijetko radi hrane roni, ali se pritom ne služi krilima te zbog toga spada u patke plivačice. Iz vode se diže gotovo okomito, a da ne

uzima zalet po vodenoj površini poput pataka ronilaca. Gluhare su svejedi, s vrlo širokim i raznolikim jelovnikom i načinima prikupljanja hrane, koje prilagođavaju trenutnim prilikama u staništu. Od biljne hrane, jedu alge i zelene dijelove vodenog bilja, ali i gomolje i plodove, katkad izlaze i na obale, gdje pasu poput gusaka i skupljaju sjemenke, uključujući žitarice i druge kulture na poljodjelskim površinama. Od životinjske hrane, jedu različite vodene beskralježnjake, ponajviše kukce. Znatno manje jedu sitne ribe i vodozemce, uglavnom kad ih nađu zarobljene u lokvicama. Osjetila su u gluhare vrlo dobro razvijena, osobito vid i sluh. Prosječna starost joj je 15 godina, a može doživjeti i 25 godina. Divlje patke tvore u jesen, prije seobe, jata s hiljadama jedinki, u kojima su svi članovi ravnopravni i pridržavaju se reda jata kojem pripadaju.

Razmnožavanje

Gluhare nisu agresivne ptice izuzev mužjaka u vrijeme parenja, a izvan sezone gniježdenja sukobi su rijetki. Za vrijeme gniježdenja zadržavaju se uglavnom u parovima, ali se događa da mužjak oplodi i poneku drugu ženku. Pare se redovito na vodi, uz prethodnu ljubavnu igru. Mužjak i ženka spolno su zreli s godinu dana starosti. Već u jesen formiraju se parovi, a inicijativa za parenje dolazi od strane ženke. U proljeće se mogu promatrati letovi ovakvih parova, gdje ženka uvijek predvodi let. U takvim letovima divlje patke postignu brzinu od 90 km/h. Nakon toga počinje svadba, a prvi se korak sastoji u tome da mužjak sam traži mjesto za gradnju gnijezda. Obično ga nalazi na dobro skrivenom i suhom mjestu uz obalu, gdje ženka nese jaja. Gniježđenje započinju vrlo rano, neke jaja polažu već tijekom veljače, tako da se prvi pačići pojavljuju već u ožujku. Mužjaci se uz ženke zadržavaju do početka inkubacije i ne sudjeluju u brizi oko potomstva, nego traže neisparene ženke i ženke koje ponavljaju gniježđenje zbog uništavanja prvog pologa. Gnijezda grade najčešće na tlu, među gustom obalnom vegetacijom, ali i u širokim dupljama i stablima, vrbama te praznim gnijezdima većih ptica u krošnjama. Rado prihvaćaju i umjetna gnijezdišta poput pletenih košara postavljenih uz obale. Postavljanjem takvih košara znatno se može povećati uspješnost gniježdenja i smanjiti uništavanje gnijezda od predatora. Gnijezda grade ženke, uglavnom od trave i lišća, iznutra ga oblažu paperjem koje čupaju s trbuha, najčešće na tlu među gustom obalnom vegetacijom u šašu, trstici ili drugom raslinju na obali, ali katkad i više stotina metara dalje od obale, i na većim visinama. Polaže najčešće 9 do 13 (rjeđe 4 do čak 18) sivkastozelenkastih, katkad plavkastih jaja, na kojima sjedi 27-28 dana. Ponekad se dogodi da neki razbojnik potjera ženku s jaja, ali se baš i ne okoristi time. Ženka, naime, zna poprskati jaja jednom smrdljivom izlučevinom, tako da razbojnik izgubi apetit. Nakon što se pačići izlegu, majka ih već nakon 24 sata vodi do vode, gdje se počinju samostalno hraniti. Pačići rastu vrlo brzo te za 50 do 60 dana mogu letjeti i postaju samostalni, a s nepunih godinu dana postaju spolno zreli.

Ugroženost

Divlja patka ima mnoštvo i pernatih i dlakavih predatora. Nju uništavaju lisica, vidra, kuna, tvor i lasica. Od pernatih grabljivica, ugrožavaju je orao štekavac, jastreb i sivi sokol, a jaja uništavaju i vrane te sitne zvijeri (tvor, kuna). Čovjek neposredno krivolovom utiče na brojno stanje, a posredno smanjenjem i uništavanjem staništa, što ima za posljedicu smanjenje brojnog stanja patke gluhare ili pak njezin potpuni nestanak. Stoga lovci i lovačke organizacije moraju predvoditi i osmisliti zaštitne mjere, kako bi ova i ostale vrste pataka opstale na područjima BiH.

Lov na divlje patke

S okončanjem glavne lovnne sezone većina lovaca „okači pušku o klin“ i svoje lovačke uspjehe nastavlja nizati uglavnom lovačkim pričama na tradicionalnim večernjim sijelima. Za manji broj njih koji se ne libe uhvatiti u koštac s hladnoćom, snijegom i ledom, prava sezona tek tada počinje. To su ljubitelji zimskoga lova na divlje patke i guske, za koje dolazak ledenih dana automatski znači i dolazak mnogobrojnih jata različitih vrsta plovki. Gonjene zimom, one masovno doljeću iz hladnijih krajeva Evrope i Azije i zadržavaju se kod nas, koristeći svaku pogodnu vodenu površinu. Što su vremenski uvjeti lošiji, to su za lov bolji, jer po vjetru, mečavi i magli patke lete nisko i tako pružaju priliku lovcu da dođe do plijena. Da bi se nahranile, moraju potražiti neku pliću vodu bez leda ili poljoprivredne površine na kojima ima ostataka nepodignute ljetine ili mladih usjeva. Lovcima je bitno poznavati takva mjesta i primijeniti taktiku lova prema postojećoj situaciji. U doba leda pruža im se mogućnost lova dočekom na mjestima na koja divlje patke predvečer doljeću radi hrane. Kao i svaki dobro organizirani lov, i ovaj počinje obilaskom terena i promatranjem. Lovno mjesto, tj. mjesto zasjede, bira se tako da u odnosu na pravac doleta

Divlja guska (*Anser anser*) i **divlja patka** (*Anas platyrhynchos*) se razlikuju po tome što je guska krupnija od patke, ali se razlikuju i po staništu, načinu života i ishrane, građi tijela, funkciji nogu i kljuna i po načinu lova. Dok su patke pretežno stanovnici voda, divlje guske žive i na kopnu. Patke u svom jelovniku imaju dosta mesa (žabe, ribe, školjke, pužići, insekti) a guske se isključivo biljojedi. Životni prostor su joj močvarne sredine, velike bare s travom, šašom i trstikom. Od marta do aprila, jednom godišnje, snese 6-10 relativno krupnih jaja na kojima ženka leži 28-29 dana. O mladima se brinu oba roditelja. Prvo polijetanje mladi imaju nakon 50-60 dana. Divlja guska može dostići dužinu od 1 m, a težinu od 3 do 5 kg. Tajna njihovog brzog i lakog leta jeste u rasponu krila od 170 cm. Otuda se njihove seobe mjere hiljadama kilometara. Tijelo joj je snažno, zdepasto, obraslo perjem koje je po gornjoj strani tijela i po bokovima tamnosivo, na donjoj svjetlosivo dok je trbuh bjelkast. Vrat joj je relativno dug, prilično debeo i uspravan. Narandžasti kljun je dužine krupne glave, snabdjeven zubcima, podešen za pašu. Noge su srazmjerno duge i crvenkaste, a među prstima je razvijena plovna kožica. Meso mladih gusaka je veoma ukusno. Mogu dostići starost i do 80 godina, a mužjak i ženka doživotno čine nerazdvojan par. Treba istaći da su gusku nepravedno proglasili glupom jer su ove ptice iznimno pametne i oprezne. Naučnici još proučavaju fenomen nepogrešivog orijentiranja jata u maratonskom letu a ne skrene sa pravca niti za metar. Kada sele na jug redaju se u obliku slova V. Razlog je taj što struja zraka koja pojedina guska zamahom krila napravi podiže uvis gusku koja je slijedi. Na taj način jato uštedi mnogo energije. Kada se umori guska koja vodi jato prepu-

ptaka iza njih bude što svjetlija pozadina neba. Razlog tome je let pataka u sami sumrak, a kako im se prema svjetlom nebu ocrtavaju siluete, mogu se gađati i kad se skroz smrkrne. U samom je lovu najvažnije ne žuriti s pucanjem, tj. treba pustiti patke da se skroz približe, a one će to sigurno učiniti ako im dopustite da naprave krug-dva prije no što zapucate. Nestrpljivo pucanje dok su patke još izvan efikasnog dometa najčešće je greška početnika, ali i iskusnih lovaca. Za ovaj je lov pogodna puška otvorenih čokova (na početku sezone, dok divljač još nije uplašena), a uži čokovi su korisniji u dnevnom lovu, pri boljoj vidljivosti. Prema Pravilniku o načinu upotrebe lovačkog oružja i naboja najmanji dopušteni promjer sačme za lov na divlje patke je 3,0-4,0 mm, a najveća dopuštena daljina gađanja je 40 m. Veličina sačme zavisi od vrste patke. Za najmanju među njima, tzv. „kržu“, koristit ćemo sačmu promjera 3 mm, a za jednu od najvećih među njima, patku gluharu, od 3,5 mm, pa čak i nešto jače, primjerice 3,7 ili 3,9 mm. Kako se u zimski lov na patke najčešće ide po ružnom i jako hladnom vremenu, od ključne je važnosti topla odjeća i obuća, koja je istodobno i komotna, tako da ne sputava pokrete. Najbolje je koristiti višeslojnu odjeću. Za vrijeme hodanja „višak“ se može skinuti i nositi u ruksaku, a kad se zauzme zasjeda – može se ponovno obući. Ako je pao snijeg, korisno je nositi bijeli kamuflažni ogrtač ili odijelo, a također je dobro i pušku omotati bijelom gazom, ostavivši slobodne pokretne dijelove mehanizma. U lovu čekanjem lovca može ugodno iznenaditi neočekivani plijen – lisica, koja često luta obalom tražeći različite naplavljene otpatke ili koju nepokupljenu odstrijeljenu divljač. Valja, svakako, biti spreman i na to.

šta svoje mjesto onoj koja leti iza nje. Guske sa začelja jata prodorno glasaju da daju podstrek onima na čelu. Od divlje porijeklo vodi i naša pitoma guska. Pored divlje guske (*Anser anser*), u našim krajevima se mogu susresti još tri vrste gusaka: guska glogovnjača (*Anser fabalis*), lisasta guska (*Anser albifrons*) i mala guska (*Anser erythropus*). Po izgledu i veličini glogovnjača je slična divljoj guski, lisasta je i manja, a od nje se razlikuje i po tome što po trbuhu ima tamne pruge i što ima bijelo čelo (lisa). Mala guska ima dimenzije divlje patke, a slična je lisastoj, s razlikom što oko očiju ima žuti obrub. Inače, divlja guska je jedina vrsta gusaka koja se gnijezdi u nekim našim lovištima. Sve ostale vrste doljeću nam sa sjevera u kasnu jesen i zimu. S obzirom na sve rjeđa jata ovih ptica u našim lovištima mnogi mladi lovci ih nisu lovili ili nisu ni vidjeli, osim visoko na nebu u vrijeme migracije.

Lov na divlje guske počinje u hladne dane, a to je najbolje činiti dočekom-iz zasjede, u blizini mjesta gdje guske padaju u vodu ili gdje dolaze da se hrane, a najčešće su to polja zasijana pšenicom, ječmom, mladim žitom. Lovac mora utvrditi pravac kretanja jata pri odlasku na pašu i povratku na vodu, kako bi mjesto dočeka bilo tamo gdje jato ima najniži let. Zaklon može da bude rov, ili priručna koliba bez krova. Lovac i mjesto moraju biti maskirani jer će guske, iz velike daljine uočiti svaki sumnjivi detalj i obilaziti ga u velikom luku. Treba ih čekati i uvečer kada se sa pašu vraćaju na noćenje u bare i uvaline. Mogu se postaviti i mamci u obliku silueta divljih gusaka na mjestima gdje prolazi trasa leta jata prilikom seobe na jug. Osim dočeka na preletu, mogu se loviti i prikradanjem, što je dinamičnije ali i teže. Hladnoća, magla i vjetar su najveći saveznici lovaca. Tada se guske spuštaju nisko pa ih je lakše loviti pretraživanjem. Lovci tada prave krugove po polju, obično se lagano kreću niz kanale ili velike komplekse kukuruza, i veoma često imaju šanse za pucanje, jer guske koje lete po magli čuju se nadaleko. Guske se mogu loviti i iz čamca koji se po mečavi ili magli pusti da klizi niz obalu. Divlje guske su krupne i snažne o čemu treba misliti prilikom izbora sačme za lov. Prema Pravilniku o načinu upotrebe lovačkog oružja i naboja najmanji dopušteni promjer sačme za lov na divlje guske je 3,0-4,5 mm, a najveća dopuštena daljina gađanja je 50 m. Pravi izbor su meci sa sačmom šesticom (4 mm) i punjenja od 36 do 40 g.

Hit 38. sajma IWA 2011. u Nirnbergu Fabarm kombinovane puške i bokerice

Smještena u mjestu Travagliato, nadomak Breše u dolini Val Trompia, fabrika oružja FABARM je opremljena najmodernijim postrojenjima za termičku obradu. Ime kompanije je izvedeno iz Fabrica Bresciana Armi (fabrika oružja iz Breše). Kada su u pitanju konstrukciono rješenja, posljednju deceniju su obilježili modeli napravljeni u Fabarmu, fabrici koja je postigla svjetski uspjeh sa lovačkim dvocjevnim i poluautomatskim sačmaricama. Na posljednjem sajmu IWA, Fabarm je oduševio s velikim brojem no-

vi i suženja. Svi lako podnose upotrebu čelične sačme. Kombinirka Dual AL ima široke spojene izvlače, koji djelimično izvuku iz ležišta, istovremeno karabinski i sačmariski metak. Zahvat s obodom čahura je vrlo veliki, tako da je opasnost od neizvlačenja nadvučenih čahura i preskakanja oboda minimalna. Ova tvrdnja odnosi se samo za kalibre s ivicom, koji nose oznaku R, za kalibre bez ivice, zub izvlača je kao i kod pušaka drugih proizvođača, znatno manji, uži. Kako bi puška model Dual AL bila univerzalno loveno oužje, podrazumjeva se da ima i rezervni komplet sačma/sačma cijevi. U Fabarmu su dali odgovor i

viteta, prije svega s nekoliko dvocjevnih bok sačmarica i kombinovanom puškom. Sve su kvalitetne i savršeno dizajnirane.

Fabarm Dual AL

Vječita aktuelnost kombinovane puške je u činjenici da su univerzalne. Oružarski genije, Amerikanac Frank C. Barnes, koji je imao na stotine pušaka i lovio na svim kontinentima, poznat je po čuvenoj izreci: "Kada bih morao da se odrekнем svih pušaka i da ostavim samo jednu, to bi bila kombinovana puška kalibra". Ovu tvrdnju i danas mnogi prihvataju kao svoju, pa zato popularnost kombinirki ne pada, već naprotiv stalno raste. Dokaz je i najnoviji Fabarm Dual AL. Ovo je savremena kombinovana puška s donjom karabinskom i gronjom ožljebljenom cijevi. Povezane su moćnim dugim i jakim kovanim monoblokom. U donjem dijelu imaju tzv. Four locks - bravu sa četiri završavajuće tačke. Ta brava je nastala usavršavanjem Brauningove B25 brave, kod koje horizontalna završavajuća ploča iz baskule ulazi u žljeb na dnu monobloka. Prednje okretne tačke ovdje su razdvojene na bokove monobloka, kao i donji žljeb, što po dijagonali daje četiri maksimalno udaljena završavajuća mjesta. Four locks ili četiri ključa, danas je najčešće primjenjivana braveća konstrukcija. Koristi je većina italijanskih, španskih i turskih proizvođača bok pušaka. U osnovi je to zapravo Brauningov B25 sistem. Cijevi ovog modela su neobičajeno duge za ovu vrstu oružja. Najčešće su cijevi kombinirki duge od 55 do 60 cm. Pojedini proizvođači na zahtjev kupca rade i cijevi kombinovanih pušaka dužine 65 cm, ali to je rijetko i dosta skuplje. Fabarm serijski isporučuje ovu pušku sa cijevima dužine 63 cm (24,8 inča). Znajući da se kod ovog oružja za donju cijev zahtjeva vrhunski preciznost, konstruktori iz Fabarma su odlučili da žljebljene cijevi naruče od kolega iz Njemačke. Hladno kovane cijevi u nekoliko kalibara (7x57R, 8x57JRS, .30-06 Sprg, .30R Blaser i 9,3x74R) dužine 63 cm, za ovaj model izradio je prestižni proizvođač cijevi iz oružarskog centra iz Suhla. Glatku, sačmenu gonju cijev uradio je po inovativnoj tehnologiji dubokog bušenja, sam Fabarm. Materijal cijevi je hrom-molobden, visoko elastični čelik. Gornja i donja cijev su spojene vertikalnim prutevima, bez bočnih proreza. Na vrhu monobloka se nalaze četiri urezana žljeba za prihvat montaže optičkog nišana. Fabarm je razvio sopstvenu brzo skidajuću montažu optike, koja se isporučuje na zahtjev kupca. Uvijek je dobro, kod ovog tipa oružja uzeti originalu fabričku montažu. Takođe, postoje i mehanički nišani podesivi po pravcu i visini, s tim što mušica ima u sebi jarko crveno i lako izmjenjivo fiber vlakno. Sačmena cijev je opremljena navojem na ustima cijevi, koji prihvata sve tipove Fabarmovih čokova. Njih nije malo, ima ih u više dužina

na to - rezervne cijevi kalibra 12/76 u dvije dužine: 71 i 76 cm. Komplet s rezervnim sačmariskim cijevima nosi naziv - Dual AL Combo. Ova lagana puška mase od 3,2 do 3,35 kg, bez obzira na baskulu od ergala 55, koja je prevučena s titanijem, ima u zoni dna čahure, još i dugi čelični snažni insert, koji trpi i najveće municijske radne pritiske. Puška Dual AL izgleda elegantno, čemu doprinosi fino gravirana, potpuno zaobljena baskula. Njemački kundak od fine orahovine, opremljen je širokim sitno čekiranim površinama i kvalitetnim amortizerom trzaja. Uz pušku kupac dobija metu sa slikom dva pogotka jedinačnim projektilom iz glatke i dva metka iz olučene cijevi. Sve je spakovano u fini alumijumski kofer. Dual AL se može smatrati ispunjenjem želja većine lovaca.

Fabarm Elos sačmarica

Fabarmovo opredjeljenje za izradu serije bock round body - bokerica potpuno zaobljene baskule, vidi se i u njihovoj novoj sačmarici Elos. Za nju važi dosta navedenog za model Dual AL. I ovdje je baskula skoro eliptičnog poprečnog presijeka, izrađena od avio legure ergal 55. Postoji i verzija sa čeličnom baskulom. Poput najskupljih engleskih bokerica, čiji proizvođači u prvi plan ističu zaobljeni eliptični poprečni presijek baskule, Fabarm takođe prihvata dopadljiv dizajnerski pravac i nove modele radi bez oštrih uglastih formi. Teže i skuplje je napraviti takvu pušku, ali je zato zadovoljstvo daleko veće kada lovite puškom vitkih linija bez ijedne oštre ivice. U toj eliptičnoj ergal baskuli, kovani čelični monoblok završavaju se bravom - četiri ključa. Donja širina je čak 29,7 mm. U monobloku cijevi su kalibra 12/76 spojene vertikalnim prutevima. Cijevi se rade dubokim bušenjem iz šipki čelika Cr-Mo i sve imaju Fabarmove - tribore, široko bušenje duše cijevi. Ovaj novi sistem bušenja cijevi Fabarm je prvi uveo i danas ga primjenjuju mnoge slavne firme. Tu se standardno bušenje središnjeg cilindričnog dijela cijevi, koji se naziva duša cijevi, ne radi na uobičajeni prečnik za kalibar 12 (od 18,4 do 18,5 mm), već se radi na veći prečnik - 18,7 mm. Prelazni konusi iz ležišta metka ka duši cijevi i duše cijevi ka čoku, znatno su veće dužine od uobičajenih. Recimo drugi konus, od duše cijevi ka čoku, iznosi u dužinu čak 205 mm. Tako za posljedicu ima manje sabijanje sačme tokom prolaska kroz cijev, veću početnu brzinu, manji trzaj puške i najbitnije - ravnomerniji i ujednačeni posip sačme po cijeloj površini cilja. Kada se dodaju Inner HP - izmjenjivi čokovi, koji su dugi 82 mm s progerisvnim konusom, Fabarmove cijevi spadaju u vrh svjetskih proizvođača.

Dok mnogi proizvođači testiraju cijevi pušaka na ispitne pritiske propisane C.I.P. Normama (1050 do 1360 bar), Fabarm uvijek s ponosom ističe da je njihova svaka cijev i njihov svaki čok testiran na pritisak od 1630 bar. To je slučaj i kod pušaka kalibra 12 i pušaka sve popularnijeg kalibra 20. Elos konstrukcija zastupljena je kod više Fabarmovih pod lovnih i sportskih modelabok sačmarica. Model Elod Black Diamond, ima kovanu crnu čeličnu baskulu i ta puška sa cijevima 66 cm, teži 3,2, a sa cijevima od 76 cm, masa iznosi 3,35 kg. Model Elos HE, ima cijevi spojene samo u mono bloku i pri ustima cijevi. Tu je baskula od Ergala, a 12/76 puške teže od 2,7 do 2,8 kg, uz cijevi 61 i 66 cm dužine. Elos C je standardna opcija, koja daje kupcu na volju izbor Ergal ili čelik baskulu, tri dužine cijevi (66, 71 i 76 cm), titanijsku zaštitu i triwood, obradu kundaka, koji je uvijek izrađen od orahovine. Izbor čokova je standardnih četiri (0,25, 0,5, 0,75 i 1), ili tri paradoks čoka. Zavisno od varijante masa puške iznosi 2,75 do 3,35 kg.

Elos A i Elos B, malo su skornnije završne obrade i to su najjeftiniji modeli. Međutim, ta pojednostavljena ne idu na uštrb sveopćeg kvaliteta puške. I ovdje se sve radi u kalibru 12/76, a bira se čelik i ergal za baskulu, kao i dužina cijevi.

Ovo lovačko oružje je umjetničko i estetsko djelo ručnog rada koje je ipak rezultat industrijskog procesa. Luxus je napravljen za lovce koji imaju velika očekivanja. Austrijska kompanija Steyr-Mannlicher, jedan od vodećih svjetskih proizvođača, nedavno je predstavila Luxus, briljantnu lovačku pušku koja je osvojila četiri nagrade za inovacije. Samo jedan model iz cijele Steyr-Mannlicher-ove linije je opremljen sa zlatnim okidačem: Steyr-Mannlicher Luxus. Zlatni okidač predstavlja simbol odličnog kvaliteta i luksuza, a ugrađuje se kao poklon korisniku od kompanije Steyr-Mannlicher samo u jedan model pušaka. Luxus, na njemačkom riječ za „luksuz“, važi kao prva lovačka puška s enormnom funkcionalnosti. Funkcionalnost znači prihvatljivost i prilagodljivost, a to su prve karakteristike ove puške svjetske klase.

Sistem puške je prilagođen Steyr-Mannlicher-ovoj liniji oružja. Centralni dio je patentiran prijemnikom između kundaka i cijevi koji dozvoljava montažu cijevi sa tri različite dužine u svim popularnim kalibrima. U Mannlicher Luxus se mogu montirati cijevi dizajnirane za Standard kalibre (dužina cijevi 600 mm), Magnum (dužina cijevi 650 mm) i Mountain Rifle (planinska puška dužine cijevi 508 mm). Ukupna dužina puške, u zavisnosti od cijevi, kreće se od 1.115 mm za Standard, 1.165 mm Magnum i za Mountain 1.023 mm. Težina puške varira između 2,9 i 3,3 kg u zavisnosti od kalibra, kundaka i uključenih teleskopskih nišana. Cijev se može zamijeniti bez potrebe za ponovnim podešavanjem teleskopskih nišana, jer je sklop nišana fiksiran na svakoj cijevi. Cijev se također, pri promjeni, tako jednostavno može fiksirati na kućištu sa jednim šarafom koji je dizajniran da ostane u mjestu - bez gubljenja šarafa. Ove inovacije dramatično povećavaju funkcionalnost oružja.

Fabarm radi i Elos Traquer s kratkom 51 cm cilindričnom i 18,5 mm cijevi, bez čokova i waterfowl dugim 12/89 -76 cm cijevima. One su namijenske puške za određeni lov. Prva ima klasične mehaničke nišane i namijenjena je šumskom lovu visoke divljači, dok je druga u kamuflažnom dezenu za lov divljih gusaka na velikim visinama.

Modeli Elos Trap i Elos Sporting namijenjeni su sportskim i streljačkim disciplinama. Ovdje su cijevi spojene ventilirajućim prorezanim vertikalnim prutevima. Baskule su uvijek od kovanog čelika, a ostavljena je mogućnost nabavke puške s podesivom obradinom kundaka. Ta obrazina nosi naziv Micro metric 3D sistem. Ovo rješenje Fabarm je patentom zaštitio, jer je potpuno novo, čvrsto i izuzetno prilagodljivo željama strijelaca. Kao i većina lovnih i ove sportske Fabarm Elos bokerice, imaju pouzdane ejktore i jednu selektivnu obaraču. Pojedini navedeni modeli mogu se dobiti i sa dev klasične nezavisne obarače, što je uvijek bilo opredjeljenje vremenskih lovaca. Zavisno od stepena luksuza i nivoa završne opreme, Elos puške se isporučuju u aluminijskom ili polimerskom koferu, dok su jeftiniji modeli spakovani u kartonske kutije.

Bilo koji da je u pitanju model Elosa, uvijek je to lijepa i lagana puška oblikih ivica, skupih čokova i finog ergonomski odličnog rješenja orahovog kundaka.

Prihranjivanje divljači zimi

kao jedna od najvažnijih zakonskih i etičkih lovnih aktivnosti

Blagovremenim zimskim prihranjivanjem divljači održava se postojeće brojno stanje uz minimalne gubitke, a uz to odgovara se na zakonsku i etičku obavezu lovaca da se tokom zimskog perioda pomogne divljači. Kod dobrih vlasnika lovišta sa zimskim prihranjivanjem divljači počinje se prije prvih znakova zime, još u jesen, odnosno početkom lovnog sezone, kako bi se divljač navikla na hranilišta. Za uslove zime divljač je prilagođena gustim dlačnim pokrivačem ili perjem, uz blagovremeno deponiranje rezerve sala u potkožnom tkivu i trbušnoj duplji. Zimska glad je daleko veći problem za divljač nego hladnoća. Lutanje u potrazi za hranom još više iscrpljuje divljač i oduzima joj dragocjene rezerve. Kada padne dubok snijeg, dobro uhranjena divljač jednostavno legne u zaklon i miruje, najracionalnije trošeći svoje tjelesne rezerve.

Hranilišta

Najvažnije je da se hranilišta za prihranjivanje divljači grade na mjestima gdje se divljač zadržava. Često se griješi sa lociranjem hranilišta jer se ovi objekti postavljaju na, lovcima lako dostupnim lokacijama, blizu puta, koja su, ne samo i potencijalnim lovokradicama zgodna nego i uglavnom neodgovarajuća mjesta za divljač. Hranilišta se grade od priručnog i prirodnog materijala kao što su drvo, trska, kukuruzovina, šaš, jer su jeftinija za gradnju, a i bolje se uklapaju u ambijent ili od klasičnog trajnog građevinskog materijala, drva i salonit ploča. Potreban broj hranilišta ovisi od ukupne brojnosti divljači, gustine populacije i veličine lovišta. U cilju sprečavanja grupiranja divljači potrebno je jedno hranilište na svakih 5-10 grla srneće divljači, 20 zečeva, 30-40 fazana i 4-5 jata jarebica.

Hranilišta za prihranjivanje srneće divljači se najčešće grade u vidu jaslji u koja se odlaze sijeno kao osnovna hrana. Ispod jaslja se nalazi korito u koje se iznosi koncentrovana zrnasta hrana i sol. Ova hranilišta bi trebala biti natkrivena, zbog smanjenja gubitaka u hranljivim tvarima. Pokrivaju se raznim materijalima

kao što su trska, kukuruzovina, salonit ploče. Hranilišta u tipičnim ravničarskim lovištima s velikim površinama oranica zbog grupiranja srneće divljači u veća krda, treba graditi baš na mjestima gdje se i grupiraju, a u lovištima gdje ima šumskih kompleksa podjednako ih rasporediti po lovištu.

Hranilišta za zečeve bi bilo poželjno graditi naročito u blizini voćnjaka kako bi se spriječile moguće štete. Hranilišta za prihranjivanje zečeva su najčešće improvizirana. Obično se za stupčice privezuju snopovi kvalitetnog sjena. Ako se i grade ovi objekti se po pravilu ne pokrivaju.

Hranilišta za prihranjivanje fazana i jarebica se najčešće grade u obliku nastrešnice odignute na stupove, s krovom na jednu stranu, gdje je pad najčešće na sjevernoj strani ili na stranu odakle pušu vjetrovi, kako bi se spriječilo nanošenje snijega. Krovni pokrivač je kod ovih hranilišta pokriven trskom ili kukuruzovinom. Osim toga, mogu se graditi i hranilišta u vidu šatora ili kupe. Ova hranilišta treba podizati na mjestima gdje je najveća koncentracija fazanske divljači u zimskom periodu, a to su stalne remize, šumice, trstici, obrasle obale kanala. Isto tako, treba voditi računa da su locirana u zavjetrini.

Izbor i količina hrane za prihranjivanje

Hrana koja se koristi za zimsko prihranjivanje divljači dijeli se na voluminoznu (kabasta), koncentrovanu i sočnu. U zavisnosti od vrste divljači poželjno je iznositi odgovarajuću hranu. Za prihranjivanje srneće divljači i zečeva od voluminozne hrane najčešće se koristi kvalitetno sjeno lucerne, djeteline ili livadno sjeno, od koncentrovanih kukuruz u klipju, a od sočnih hranjiva stočna repa, mrkva i stočni kelj. Za prihranjivanje fazana, jarebica i prepelica koriste se zrna sitnih žitarica, pšenica, proso, ječam, zob, konoplja, sirak, suncokret, otpalo lišće od sjena lucerne. Na osnovu višegodišnjeg iskustva lovci znaju koliko je hrane potrebno za zimsko prihranjivanje divljači. Nije loše znati koji su to normativi, na osnovu kojih se radi plan nabavke potrebne količine hrane, a ona zavisi o brojnosti divljači, minimalne količine hrane koju divljač mora svakodnevno konzumirati. te o broju dana kada se prihranjuje, a to je obično minimalno 55 dana.

Potrebne dnevne količine hrane za zimsko prihranjivanje divljači, u gramima

Dnevne količine hrane za zimsko prihranjivanje divljači u gramima

Hranjivo	Srna	Zec	Fazan	Jarebica
Zrnasta-koncentrovana	150	20	50	20
Kabasta-sjeno	300	40		
Sočna-korjenasta-krtolasta	100	10		

Naravno svako lovačko društvo mora prema svojim specifičnim uslovima pribaviti i izložiti dostatnu količinu hrane za prihranjivanje.

POMAGALO ZA SNIJEG

Veliki tetrijeb ima zimi na prstima izraslinu kao trkutaste resice pomoću kojih lakše hoda po snijegu, a u proljeće, kada se mitari, resice nestanu.

JEDE NOĆU

Patka gluhara se hrani uglavnom noću. U sumrak odlazi na ishranu, a rano ujutro se vraća u svoje dnevno prebivalište.

I ZEC TREBA SO

I zec rado liže so jer se hrani biljnom hranom koja je siromašna natrijem koji se nalazi u soli.

VIDRA IZUZETAK

Kod većine divljači dlaka na leđima je tamnija, a po trbuhu svjetlija, izuzev kod vidre kod koje je obratno.

USTVARI

Tigrovi, ustvari, imaju prugastu kožu, a ne prugasto krzno.

PRIČLJIVE ŽIVOTINJE

Pojedine vrste ptica su u stanju da oponašaju ljudski govor, a najbolje to čine papige, vrane, svrake, sojke i čvorci.

ZVUK

Svaki oblik glasanja određene vrste životinja ima svoje značenje. Zvučnim signalima se ostvaruje komunikacija u jatu i krdu. Oni su specifični za svaku vrstu divljači.

NE SPAVA LEŽEĆI

Kada spava los se nasloni na stablo, a vrlo rijetko legne.

ČESTO SE GUŠI

Kod srne često oboljevaju disajni organi i ždrijelo od štrklja pa su česti i slučajevi uginuća od gušenja.

OLANI JEDNO PA DVOJE

Srna najčešće olani dvoje lanadi, ali mlada srna, koja prvi put rađa, olani obično samo jedno lane. Isti je slučaj kod medvjedice i divokoze.

LJUBAV I ROGOVI

Spolni nagon kod jelena miruje dok se rogovi razvijaju, a intenzivira se kada se rogovi razvijaju.

STARIJI NE ČEŠU ROGOVE

Rogove češu i njima kopaju uglavnom srndaći srednje dobi. Mladi ponekad kopaju nogama, dok stariji srndaći vrlo rijetko kopaju i češu rogove.

MAČEHA

Ako lisica majka ugine, tada o mladuncima brine druga lisica.

NAJJAČI NASTAVLJA VRSTU

Vukovi se bore međusobno i prije nego je ženka zrela za parenje, a kada je ženka spremna, tačno se zna koji je mužjak najjači, tako da će njemu pripasti pravo da oplodnjom nastavi vrstu.

JEDE KAO VUK

Vuk je u stanju da odjednom pojede i do 15 kg mesa, znači ¼ svoje težine, što je rijetkost u svijetu životinja.

ZJENICA OKA VUČIJEG

Zjenica oka mladunčeta vuka je okrugla, a kod lisice uska i vertikalna.

DVIJE ŽUTE TAČKE

U mrežnjači oka ptica grabljivica postoje po dvije žute tačke. Jedna je u sredini i služi za gledanje na daljinu a druga je sa strane za gledanje na blizu. Čovjek ima samo jednu žutu tačku.

HLAĐENJE

Sisari se hlade uglavnom znojenjem, a kako ptice nemaju znojne žlijezde one se hlade ispravljanjem putem organa za disanje.

KOMOTITET

Gnijezdo orla ribara može imati prečnik i preko 1 metra, a teško i preko 130 kilograma.

BIJESNI ZEC

I zečevi mogu oboljeti od paraličnog oblika bjesnila, a inficiraju se najčešće ugrizom lisice ili psa inficiranih bjesnilom.

KAO ZRNO GRAHA

Kada se klokan rodi samo je malo veći od zrna graha.

SAMA SELI

Sve naše ptice selice, kojih ima oko 150 vrsta, lete na jug u jatima ili u parovima osim kukavica koje se sele u toplije krajeve pojedinačno.

LOŠ RODITELJ

Samo ptica kukavica ne brine o svojim pilićima.

I BILJOJED I MESOJED

Svi papkari u našoj zemlji su biljojedi izuzev divlje svinje koja je i biljojed i mesojed.

VOLE LIŠĆE KUPINE

Lišće kupine i grančice jele su biljke koje su u zimskom periodu najviše zastupljene u ishrani srneće divljači. Zatim dolaze imela, bukva i paprat.

SVESTRANI PSI

Psi dobrog njuha mogu se lako obući u lociranju kvara na plinovodima, a mogu poslužiti i u gelogiji i otkriti sumporni pirit na dubini od 7 m. Psećem njuhu su dostupni minerali koji sadrže natrij, magnezij, srebro, zlato, molibden, olovo i bizmut.

RANO U BRAK

Gavran, svraka, čavka ... već u prvoj godini života izabere svoju životnu sapatnicu/sapatnika. U „bračne“ odnose stupaju tek kada polno dozriju, a to je znatno kasnije.

DOBRO PAMTE

Među našim vrstama ptica čavke spadaju među one s najboljom memorijom.

VJERNOST DO GROBA

Pijevac lještarka je vjeran svojoj koki sa kojom živi u paru do kraja života.

ŽIVOT ŽIVOTINJA

Lovačko društvo „Spreča“ Kalesija

Prvi izlazak prvi vepar

Na samom početku nove lovne sezone, grupa lovaca Lovačke sekcije „Gornja Spreča“, uspjela je odstrijeliti vepra kapitalca od oko 200 kg, u blizini lovačke kuće na lokalitetu Jelobrdski lug, odakle su i krenuli u lov. Vepra su pokrenuli uz pomoć kera posavca zvanog Čunga Lunga, vlasnika Sakiba Bećirovića. Bježeći, vepar

je natrčao na lovca Rahmana Makalića koji se nije zbio niti mu je ruka zadrhtala. Odstrijelio je vepra, a na mirnoći i oštrom oku čestitale su mu sve kolege.

Jasmin Bećirović

Svečana Skupština LD „Majevica“ Srebrenik

Na svečanoj Skupštini Lovačkog društva „Majevica Srebrenik“, krajem novembra ove godine, u restoranu „Gradina“ u Srebreniku, dodijeljena su priznanja i odlikovanja pojedincima i kolektivima zaslužnim za

razvoj i afirmaciju lovstva i drugih aktivnosti koja su od općeg interesa za lovstvo na području Tuzlanskog kantona, a koja im je svojom Odlukom dodijelilo Predsjedništvo SLD TK, na prijedlog članica Saveza i Ko-

misije za priznanja i odlikovanja. Svečanom sjednicom je predsjedavao Samed Mehmedović, predsjednik LD „Majevica“, koji je istakao da ovo Društvo i SLD TK dodjeljuju priznanja i odlikovanja istinski zaslužnim lovcima i kolektivima, koji su svojim radom doprinjeli

ostvarenju zavidnih rezultata na unapređivanju lovstva, zaštiti i očuvanju prirode i njenih resursa na području TK. Nakon dodjele priznanja i odlikovanja, druženje je nastavljeno do kasno u noć.

Tehnička služba LD „Majevica Srebrenik“

IN MEMORIAM

Šljivić (Salih) Bećir (1933. – 2011.)

Nakon kraće bolesti, u 79 godini života, 27. novembra 2011. godine, preminuo je Bećir Šljivić, prvi sekretar Saveza lovačkih društava Tuzlanskog kantona. Smrću našeg Bećira izgubili smo uzornog, aktivnog lovca i dobrog druga, izgubili smo vrijednog člana našeg Saveza i LD „Tuzla“ još od davne 1957. godine. Kao stariji lovac bio je poštovan u članstvu u kojem je ostavio neizbrisive tragove upravo doprinosom u unapređivanju lovstva kroz izrazitu naklonost prema kolegama lovcima koje kao i njega krasila profesionalnost i ozbiljnost u ispunjavanju radnih obaveza. Kao takav ostavio je dubok pečat u našem zajedničkom iskustvu i lovovanju, a njegovo pregalaštvo i znanje je edukativno uticalo na sve nas, naročito na mlade lovce na koje je prenio potrebu da se poštuju lovna etika, poštuju kolege i maksimalno stručno pride obavezama uzgoja i zaštite lovne divljači. U dugogodišnjem lovačkom stažu pomogao je mnogim generacijama mladih pripravnika da stasaju u vrsne lovce i dobre kolege. Svoju strast prema lovu posebno je iskazivao kroz ljubav prema prirodi i druženju. Sve lovačke dužnosti je obavljao časno, pošteno, odgovorno i zaljubljenički i kao lovac i kao dugogodišnji sekretar SLD TK i kao predsjednik LD „Tuzla“ od 1978. do 1982. godine. Osim što je bio uzoran lovac i cijenjen među kolegama i prijateljima, Bećir Šljivić ništa nije manje bio plemenit kao suprug, otac i djed. Za svoj nesumnjivo veliki i pionirski doprinos razvoju lovstva, afirmaciji lovne etike i stimuliranju kolegijalnosti, dobio je brojna priznanja i odlikovanja, među kojima su: bronzana, srebrna i zlatna značka, Orden prvog reda SLD TK, Plaketa jubileja i zvanje Počasni član. Zahvalni smo mu za sve nezaboravne i lijepe trenutke provedene sa njim, zbog čega će nam Bećir Šljivić ostati u dragoj uspomeni. Neka mu je rahmet i slava.

Predsjedništvo i Skupština SLD TK

Mulavdić Nihad zv. Nermin (1965. – 2011.)

Dvadeset i osmog decembra se navršavaju četiri mjeseca od smrti Nihada Mulavdića, dobrog i poštenog čovjeka i lovca. Preminuo je nakon kraće i teške bolesti, a njegovim preseljenjem na ahiret, LD „Majevica“ Srebrenik, naročito lovci iz LS „Falešići“ i Čekanića, ostali su bez iskrenog prijatelja i omiljenog kolege. Njegovu ljubav prema prirodi i lovu, koju je s kolegama nesebično dijelio, nikada nećemo zaboraviti. Ostalo je prazno mjesto u našim redovima ali će živjeti u našim mislima i lovačkim uspomena. Hvala mu za sve trenutke provedene s njim i za sve što je kao uzoran lovac učinio. Neka mu dragi Allah dž. š. podari dženet.

LD „Majevica“ Srebrenik

Šarić Hamid (1950. – 2011.)

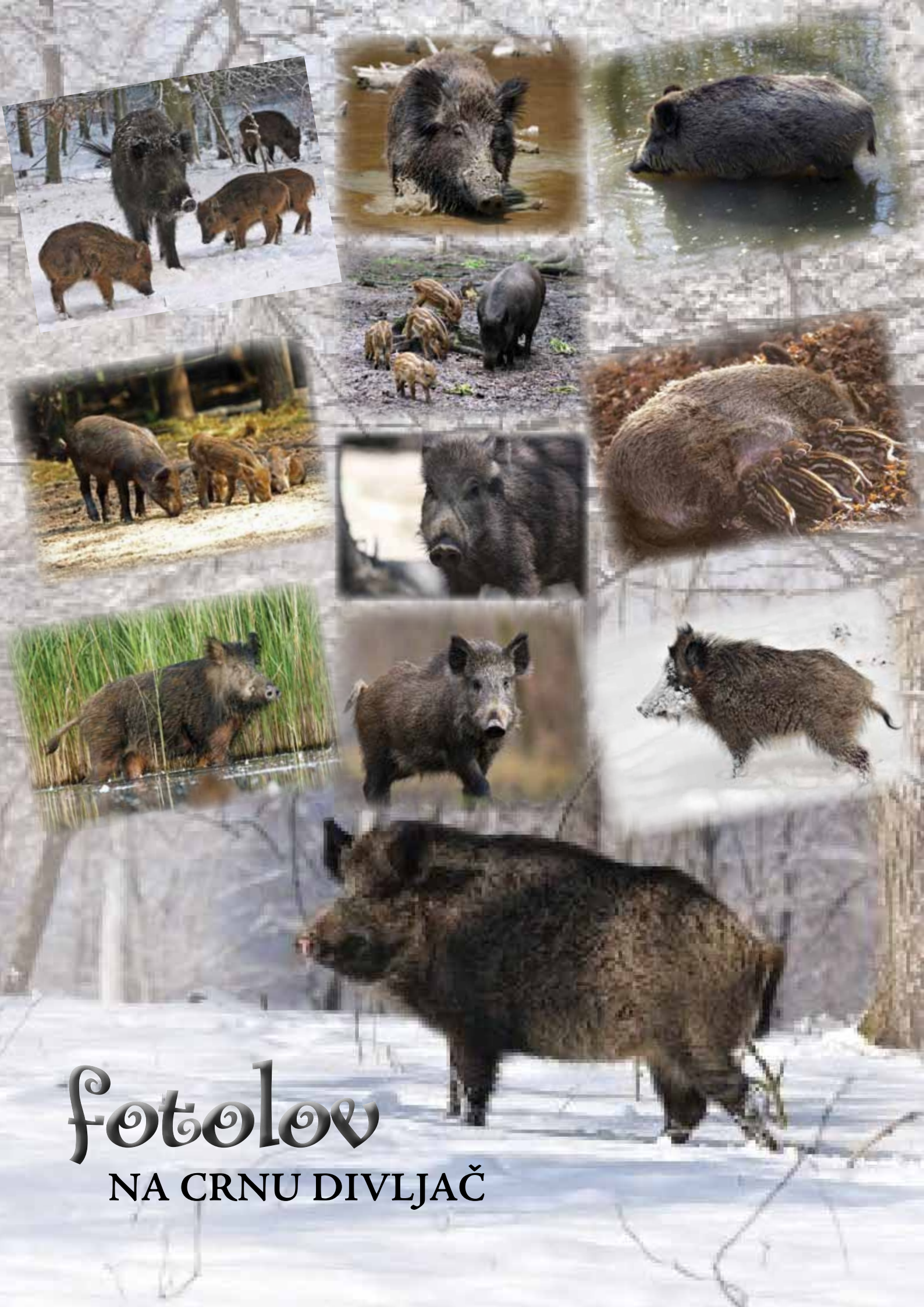
U 62 godini života prekinut je lovački put našega Hamida, marljivog člana Lovačke sekcije „Tuholj“ LD „Sokolina“ Kladanj. Bio je pokretač mnogih akcija u Društvu i istinski zaljubljenik u prirodu, lov i druženje. Odlikovan je bronzanom i srebrnom značkom Saveza LD TK. Bilo je zadovoljstvo biti kolega i jaran našeg rahmetlije. Zauvijek će nam nedostajati njegovo prijateljstvo.

LD „Sokolina“ Kladanj

Huremović (Muharem) Bego (1935. – 2010.)

Dvadeset petog novembra ove godine navršila se je godina dana od kako je redove LD „Tuzla“ napustio stari lovac Bego Huremović. Njegove skromnost i poštenje nadaleko su poznate, a najviše su poštovane među članovima Sekcije „Obodnica-Druginja“. Kao dobar čovjek i lovac, cijenjen i uvažavan, zauvijek će ostati u sjećanjima svih onih koji su ga poznavali, a naročito mladim lovcima na koje prenio svoju iskrenu ljubav prema prirodi i lovu.

fotoloov
NA CRNU DIVLJAČ